

Lapszámunkat Barabás Miklós (1810–1898) festményeivel illusztráltuk (hungart.euroweb.hu)

Matta Jánosné

KUKORELLY ENDRE

Egy fényképre

Valakik a kerítés mögé bújva néznek.

Valaki néz.

Most megpróbálom felidéz-

ni, hogy milyen színe volt annak az edénynek,

amiben a lehullt barackot és

a szilvát gyűjtögettük. Nem tudom,

miért, nem főzött semmit az apám olyan nagyon.

Nem lett kifőzve semmi, no, de szó szerint,

ezt mind vedd szó szerint. Valaki néz a kerítés

mögül. Nem volt egyébként gyűjtögetve se. Milyen színű legyen a kép?

Kék szilva? Sárga fű?

Csíkos nyugágy, a kerti asztalon mélyzöld

kristályvizes palack? Elég

forró nyarak? Legyen csíkos? Olyanszerű,

mint lent a föld és fenn az ég?

Faludy György – Dialógus vagy monológ?

Kukorelly Endre – Mi volt az újdonság a Hatvanas Években?

Bíró Gyula – Szilánkok

Beszéd a palackból – Szócs Géza rovata

Kőrösi Zoltán – Ex, napló, ex

Kritika Ágh István, Ferdinandy György, Karafiáth Orsolya, Lövétei László, Milan Kundera, Szilágyi Domokos, Wass Albert könyveiről

Karácsonyi Zsolt – Kisvárda XVII. – Színházi ritmusok

Simó Márton beszélget Lovas Pállal, Budapest XII. kerületének alpolgármesterével

Sándor vagyok én is! – Johann von Kronstadt rovata

Kovács András Ferenc, Bozsik Péter, László Noémi, Dankuly Csaba, Gömöri György, Bogdán László, Keresztesi József, Ferenczy Aba Sámuel Amadé, Fekete Richárd, Bencsik Orsolya, Muszka Sándor, Cseke Róbert, Varga Melinda, Dylan Thomas versei

„...az irodalom szóljon bele a politikába”

– Interjú dr. Koncz Gáborral, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatójával –

– Úgy tűnik, az utóbbi években már nincs olyan kulturális tematikájú előadás, konferencia, irodalmi tábor, találkozó vagy akár egy könyvbemutató, ahol ne kerülne szóba a politika–irodalom viszonya. Egyre többen mondják, a politika beépült az irodalomba is.

– Tévés meglátás, hála istennek és hála a rendszerváltásnak, a politika nincs benne az irodalomban. Szerintem a politika most, a magyar történelemben először, sehogy sem szól bele az irodalomba. Az más kérdés, hogy ezzel elmentésben az irodalom szeretne mindig beleszólni a politikába. S ez jól is van így. Az irodalom rendelkezik egy összefoglaló, értékelő feladattal, tehát az író azt mondja, amit akar, azt ír, amit akar. Mert ezen belül az olvasó, beleértve jömagam is elvárom, hogy az író összefoglalja a múltat és a jelent, és valamilyen irányban, de magára mutasson. Miként József A títla mondta, eszme kell nagy fényben, mely igazodni magára mutat.

Én nem hadakozok azért, hogy az irodalom ne szóljon bele politikába. Az irodalom akarjon mindenbe beleszólni, az irodalom szóljon bele a politikába, de feladata, hogy a saját érték-

rendjét próbálja továbbadni, és ehhez híveket gyűjtsön.

– De az irodalomra, kultúrára szánt költségvetési pénzt csak a politika osztja el, tehát ilyen formán mégis beleszól az alkotásba.

– Így igaz, a problémakör másik oldala valóban a pénz. De a finanszírozás esetében én magától értetődőnek tartom, hogy aki a pénzt adja, ha nem is diktálni, de befolyásolni akarja az irodalmat. Ez mindig természetes folyamat volt, nincs benne semmi új. De ne feledjük, hogy ugyanakkor a magyarországi rendszerváltás óta mutatkozik egy nagyon határozott törekvés, hogy a közpénzek esetében a politika hangja kevésbé, vagy egyáltalán ne érvényesüljön. Tehát a közpénzek irodalomra való fordítása esetén elkezdett kialakulni egy demokratikus rendszer, amelyet, persze, sorozatos kritikával illetnek.

Én abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a rendszerváltás előtt is valamilyen folyóirat-kollégiumnak mindig is aktív tagja voltam, tehát belülről éreztem a változásokat. Most, mint a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója, a Nemzeti Kulturális Alapprogram Köz-

művelődési Kollégiumának is tagja vagyok, s állítom, nálunk, de a többi kollégiumnál is az a törekvés, hogy a rendelkezésre álló pénzt értékrend alapján osszuk, osszák szét.

– Az értékrend mellett azonban sokat nyom a latba, ki, miként helyezkedik, milyen kapcsolatokkal rendelkezik, sikerül-e megfújni a konkurenciát.

– Ez egyáltalán nem így működik, legalábbis az említett Közművelődési Kollégiumban. Én minden beérkező folyóirat-pályázatot alaposan és részletesen elolvasok, s ezzel párhuzamosan a pénzre pályázó folyóiratot is kezembe veszem, mert érdekel, mit tartalmaz, kihez szól. És a leg-határozottabban állítom, kizárólag értékszem-pontok alapján döntünk, ráadásul ne feledjük, általában 11 ember szavaz, tehát nem áll fenn annak a veszélye, hogy egy-két tag dönt a pénzék irányáról. Gondolhatja, gyakran igen kemény és parázs vita után ítéljük meg a támogatást.

A probléma lényegét azonban én másban látom. A folyóiratok most elvárják, hogy eltartsák őket. Miért?

Folytatása a 12. oldalon

Kérdeztett: IRHÁZI JÁNOS

DANKULY CSABA

Török

Nem tudni, merre tart. De valamédig még biztos eltart. Most a falnak támaszkodik éppen. Én nem. Én nem támaszkodom most semminek. Minek is. Testalkatát tekintve: szolid építmény. Én: török ketté.

Szó sincs hát arról, hogy egymásnak menjünk. Ilyenkor és itt. Még csak nem is méregetjük egymást. Vagy nem úgy. Nem török-zúzok, nem mérgesedik el az ügy. Összecsapás nincs. Szóval nincs az, hogy mintha azt latolgatnám, mennyire lennénk összemérhetők... Páran itt, nem értem folyton mért mind hajtogatják: csak végig kell menni rajta egészen, ameddig tart.

Engem bácsinak

Tökmagot rágok, vagy tök mindegy, mit, amikor ő megjön és azt mondja: oké.

Kezdjük. Hellyel kínálok, piát rendelek, de kaját nem: másfajta fogásra várunk. Ő nem

hisz Istenben, kezd, csak a pénzben meg az effélékben, ja, s a gyerekekben, bár az

anyukásdi az neki eddig még nem jött be. És valószínűleg már nem is fog. Engem bácsinak

szólítanak, kezdem én, de ő:

egyszer a heréltek dugni akartak, de csak nyögtek nagyokat, mire

végül egymást zabálták fel, nehogy a kéj végezzen velük, ami hát hülyeség. Jó. De mit akar

ezzel. Semmit, semmit. És közben másfelé néz. Amerrefelé nem látszik semmi. Legalábbis

innen. Takarásban van. Folytassam, vagy most már/még inkább ne, amit elkezdtem?

Mi volt az újdonság a Hatvanas Években?

Én voltam az újdonság a Hatvanas Években. Annak számára, aki az elején kilenc, a végén tizenkilenc (a hosszú hatvanas évtizedet véve 6 és 21), minden újdonság, legfőképp ő maga saját magának. Erről (a sokak által oly plasztikusan és szórakoztatóan problematizált évről) később, most csak annyit, hogy ebben a fejezetben csupa jó következik, az, aki írja, (inkább) jól érezte magát benne (mint nem). Mármost én. És valahogy úgy oldja meg a szervezetem (emlékezés, szagok, színek és formák: a lakásunk családi szaga, a Szondy utca téli és Szentistvántelep nyári színei, a lányok formái), hogy ami rossz, azt igazságtalanul áttolja a Hetvenes Évekbe. Nagyon helyesen. Le az igazságossággal! KI A REAKCIOSOKKAL A KÖZÉLETBŐL!

Ez a REAKCIOSOK-felirat sormintaként végighúzódik az évtizeden. Már írtam róla, Izabella utca–Rudas László utca sarki bérház falán, a 73-as és 76-os trolis megállójában volt olvasható, én pedig folyton elolvastam. Gondolva, hogy egyszer majd megértem, igazából mit is jelent. Gondolom most, mert, azt hiszem, akkoriban csak úgy elolvastam, mint egyébként nyilván bármit, ami elem kerül, és ez elem került. Csakhogy ez ráadásul ránk vonatkozott, mi ugyanis reakciók voltunk. Akikkel KI. Az ún. koalíciós időkben pingálhatták oda, és, bár eredeti értelmében akkor már nem volt napirenden, igazából mégis csak maradt, nem vonták vissza, nem írták felül, szó szerint. Nincs lemeszelve. Marad. Kopott, de maradt, mintegy otffelejődött, és ha valamit hallottál zengeni diktatúrákról, tudod, *akármiről* nem felejtkeznek el. Ki velünk, valamiképp aktuális projekt, nagyjából meg is valósítva: a családomat nagyjából kitelepítették. Minket pont nem. A forradalom után sokan elmentek közülünk, mi pont nem, nem tudom, miért. Hazafiságból. Tehetetlenségből. Nehézkességből, aggályoskodásból, meg még mindenféle, egyszerre és össze-vissza. A hatvanas évek aztán más paradigma már, a közvetlen életveszély megszűnt, a körülmények, formák, a diskurzus totális abszurditását a hazugság egyfajta barmgyű, viszont, ezek szerint, kibírható fokozata váltotta. Ezek szerint, az a szüleim szerint, miszerintünk. Énszerintem, ezt így nem mondanám, mert én, szerintem, nem voltam.

Hanem?

Hanem én, szerintem, csak a hetvenes években kezdtem lenni. Nagyon rosszul. Mivel addig jól v. jobban voltam *nem-én*. A két éves sorkatonaság alatt fogtam bele a naplóírásba, az kezdett összerakni engem. 1971. január elsején. Volt hátra még másfél évem. Az írás összerakja az embert, ha van kis szerencséje. Ha szerencséje van. Kurvára nagy mázli kell hozzá.

Apám a Beruházási Bankban dolgozott. Fogalmam sincs, mit csinált. Beruháztak. Csoportvezető, nemigen próbálták rávenni,

hogy lépjen be a tudják, hová. Szóval a pártba. Volt óvatos puhatolózás, aztán, gondolom, végképp belátták, hogy volt ludovikás katonatiszt mint párttag, ez így hülyén venné ki magát. A szentistvántelepi telkünkön töltöttem a nyarakat, apám kijött szombat délután, családi hétvége, kapálta az eprest, Capitalyt játszottunk, nem történt semmi, nem akart semmit, olvasta az Ivanhoe-t, elhézveztünk a Pünkösdfürdői strandra, a vasárnapi ebédhez föl lett bontva egy üveg Családi Sör, már amennyiben elkaptam a pillanatot. Amikor megjött a teherautónyi sörszállítmány. Csütörtökönként hoztak egy rakomány sört, ha beálltam a sorba, jutott. Vagy nem jutott, attól függően, hogy mi volt a pozíció sorbaállásnál. Hallani, hogy jön a sörösköcsi, akkor felpattanok a biciklimre, irány a bolt. A foci pályával szemben. Álltam a sorban, néztem, ahogy basznak a legyek a kenyéren. Olyan csönd volt, simán lehetett hallani, ahogy a pomázi útról lekanyarodik a teherautó, áztötyög a hévsíneken, és a szélsőút hepehupáit kerülgeti. Csörgött az üveg a rekeszekben. Csend honolt akkoriban.

Mert nem voltak autók. Nem voltak például autók, ezt ma már sehogy se lehet elképzelni, ne is próbáld. Annyira, hogy simán fociztunk az utcán. Iskola után a Rózsában, letettünk egy-egy táskát az úttestre a járda mellé, az volt a kapu, és ha arra jött egy moszkvics, szépen megálltunk, akinél volt a labda, az rálépett. Tíz percenként jött valami. Vagy kilenc. Mindenki focizott, aki nem tudott, az is, aki nem focizott, az is focizott, a futball az egyetlen hierarchia-képző a kisfiúk között, úgy 14 éves korig. Aztán jön a tánciskola, kissé átrendezi a sorrendet, a nagyobbak szőrösödőbbek leuralják a kisebbeket. Én kisebb voltam, első gimnáziumban az összes lány magasabb volt nálam. Majdnem.

Átjártam Bartáékhoz tévézni. A Robin Hood-ot adták. Focimeccseket, reklámot, monoszópot, irigykedtem a Bartára a tévéjük miatt. Szoba-konyhás lakás, véccé a gangon, nincs fürdőszoba, van tévé. Gombfociztunk a gangon. Nálunk a fürdőszobában volt egy kályha, fürdés előtt be kellett gyújtani. Mindhárom szobában cserépkályha, apukámmal télen naponta lementünk fáért. Naponta lementünk volna fáért? Nem emlékszem. Anyám szerint három-négy naponta. Egy hatalmas konyhai ládában tároltuk a fát. Dohos faszagú a pince, finom, lementünk, apám egy tönkön aprította a fát a kisbaltával, összeszedtem a hasábokat egy vászonszádba, és szaglászta. És fölcipeltük a harmadikra. És jó nehéz. És jó.

Bejön a Bangó az osztályterembe, téli reggel, a táblához lép, és nagy betűkkel fölírja: BEATLES. Ez 1963-ban volt. Tizenkettő voltam. Volt otthon két *Playboy* című képleslap, abban tanulmányoztam a nőket, és, azt hiszem, nem mertem megmutatni az osztálytársaimnak. Pedig szívesen megmu-

tattam volna. Mondjuk a Mókus örsnek, örsgyűlés után. Kis elvtársak tanulmányozták a Donna Michelle nevű Playmate-et. Van egy olyan fotó, hogy kézen áll a Donna.

Elvtárs. Az egy szó. Őszintén szólva, kiütést kapok tőle. Meg még a hatvan-nyolcaszáz, az a másik, amitől kiütést kapok, ha. Csomó minden hatvanas évek-beli ügytől nyugodtan kiütést kaphatnék, ha kapnék, de nem kapok. Ez a felejtéstől van így. A felejtés tökéletes gyógyszer, hibátlan mechanizmus, mert ráadásul úgy van, hogy nincs, úgy felejtész, hogy nem felejtész. Megvan, csak nem jön elő, és azért írok naplót, hogy amit lehet, elő bírjak rángatni magamból. A hatvanas években nem írtam naplót. Lehet, hogy akkor hát minden el van felejtve? Lehet.

Biztos.

Volt a Maózás. Maoisták. Lehet ezt követni? Lehet, mivelhogy adott fiatalember látja, mi folyik aktuálisan, apja pártfunkci plusz tökfél, plusz normál ödipális helyzet, viszont a gaz kapitalizmus semmiképp sem alternatíva. Ott verik a négert, ki-ölte-meg-Kennedyt, veled-vagyunk-Vietnam. Jó. De Párizsban? Kopenhágában, Rómában is verik? Nyugat-Berlinben? Tehát, hogy 1968-ban egy nyugat-európai értelmiségi fiatalember komolyan gondolhatott a maoista Kínára mint alternatívára? Arra, hogy a szovjet típusú szocializmus és az amerikai imperializmus egykutyva? Komolyan gondolt. Komolyan gondolhatták kelet-európai értelmiségiek, hogy az oroszok prágai bevonulása miatt kell kilépniük a pártból? Egyáltalán, azt, hogy *addig* benne lehet maradni? Bele köllött lépni? És beléptek, és aztán kiléptek, és aztán ez milyen érdekes?

Érdekes volt a tánciskola. A lányok nagyobb termetűek nálam, és van mellük, ezt nagyon érdekesnek találtam. És a mellüket drótos melltartóban viselik, olyan, mint egy páncél, nem szép, elég ronda, de hát mögötte meg ott, mégis, a mell. Kölniszaguk volt, egyfajta, úgy rémlik, mindnek ugyanaz, ez nem biztos. Legyen fél fejcell magasabb nálad, tövig rágott körmök, nedves tenyér, és ezt onnan tudd meg, hogy amikor kíséred hazafelé, megfogja a kezdet. És leszárol. Az is vizes. Anyukám szerint lányoknak előbb a körmét kell megnézni. Megnéztem. Mindenek előtt megnéztem a körmét, miután már megnéztem mindent. Ő, közölte anyám, a fiúknak először is a cipőjét nézte meg. Ülök a hokedlin, suvickolom a cipőmet, azt hiszem, rája a körmét, hát, mit csináljak. Rája, akkor rája, biztos ízlik neki. A lányok köpenyt hordtak az iskolában. A fiúk is, viszont a köpeny csodálatos dolog, mert nem csak kihozza, mintegy kiemeli a lányok mellét, hanem igazságosan emeli ki. Szigorúan körülírható helyeken győz olykor az igazság. (2005. január 20.)

KUKORELLY ENDRE

Paul Sohar

Homing Poems
Hazajáró versek

IJK
Irodalmi Jelen Könyvek
INQUIRY PRESS

Irodalmi Jelen Könyvek

IJK

Sohár Pál mint 56-os menekült került ki az Amerikai Egyesült Államokba. A filozófiai diploma megszerzése után munkát talált egy laborban, s emellett írni kezdett a befogadó ország nyelvén. Munkái lassanként bekerültek 200 kiadványba és 6 fordítás kötetbe. Ezek között kiemelkedik a *Maradok – I Remain*, tíz erdélyi magyar költő kétnyelvű antológiája (Pro-Print, 1997), és *Dancing Embers*, Kányádi Sándor válogatott versei (Twisted Spoon Press, 2002).

A fordítás alkalmat ad Sohárnak arra, hogy különböző stílusokkal kísérletezzon, főleg a kötött forma modern használatával, ami ritkaság az amerikai költészetben.

Megrendelhető on-line a www.ijk.nyugatijelen.com weblapon

BOZSIK PÉTER

Mozaikdarabkák

J. A. emlékének

A fogalmak hideg
vasak, melyeket csak messziről
szemlélni jó.

Konyhánk már homállyal teli.

Álmomban
sokszor alszom úgy
a Népligetben, mint egyszerű
hajléktalan,

míg te varrod közös
takarónk, amely szétesett,
mint örökké-
valóság heveny láz után.

Lámpámban sötét éj pilléje repdes.

Szaggatsz, mint fergeteg
az erdőt. Vigyázz: ez küzdelem!
Piros vérben áll a tarló,
homály inge mögött dereng a rét.

Azt mondtad: ne hozzak virágot
– jön a tehervonat.

Én nem emlékszem
és nem felejték:
maradok fölöslegesnek.

Nem találok szavakat magamra
– néma, vak varjú kereng a fán.

Egy ringyóért (érted), akiben semmi szív
nincs, egyszer már
megtagadtam
önmagam.

Magam
most
elbáméskodtam,
és rám esett egy nagy darab kő,
könnyű fehér ruhában.

Zsoldos a férfi, a nő szajha,
tudod.

Hogy nincs bocsánat.

Weissbrunn, 2005. IV. 07.

Női arckép

Bajomi Nárcisz csillagát a rendszerváltás repítette a magasba.

Szép szál legény volt ő mindig, olyan szép, hogy már gyerekkorában elfogta valami jóleső érzés, ha megállt a tükör előtt és megpillantotta a saját képét; hosszú ideig mégsem találta helyét a földön. Jó fél évszázada egy neves pesti ügyvéddinasztia sarjaként látta meg a napvilágot, ám ez nem jelenti, hogy ne lett volna sanyarú gyerekkora. Apját az ötvenes években előbb eltiltották hivatása gyakorlásától, minthogy az akkor letűntnek nyilvánított uralkodó osztály fogadott prókátorai közé tartozott, majd kitelepítették egy poros Békés megyei mezővárosba, ahonnan csak a hatvanas évek elején sikerült visszajutniuk a fővárosba.

A kicsi Nárcisz még ott, Békésben végezte az általános iskolát, s máig nem tudja elfelejteni, hogy a városi párttitkár gyermeke, akivel egy osztályba járt, mindig ropogós kiflit majszolt tízóráira, friss, nedves párizsit gyömszölvé mellé a szájába. Olyan luxusnak számított ez, amiben akkor neki véletlenül se lehetett része. Ráadásul volt két sudár nővére, akiket növekedésükkel idővel csak-csak utolért, de történelmi előnyüket sosem tudta behozni. A két lány – Noémi és Nikolett – ötvenhat őszén már abban a korban járt, hogy elhagyhatta az országot. Egyikőjük missziós apáca lett Afrikában, a másik egy bécsi ékszerész felesége; ő meg, a kis öcsi szépen itt maradt az anyja szoknyája mellett. Vegyipari technikumot végzett, s esti tagozatos diplomával végül üzemmérnökként helyezkedett el.

A lelke mélyén azonban teljes bizonyossággal tudta, hogy a sors mind lelki javak, mind üzleti érzék tekintetében sokkalta gazdagabb talentumokkal halmozta el őt, mint nővéreit, ám ha nem köszönt rá a rendszerváltozás nagy fordulata, ez alighanem sose derül ki.

De szerencsére lezajlott a látványos korforduló. Egyszerre nagy kereslet mutatkozott példás, keresztény családapák iránt, amilyené ő addigra kinőtte magát. Szerény otthonában meghitt, családi hangulat és béke uralkodott. Felesége egy

PÁLYI ANDRÁS

A szép férfi

kisipari szövetkezet könyvelőjeként talált rá időt, hogy az egyház égisze alatt karitatív tevékenységet folytasson, serdülő korú fia és lánya épp bérállásra készült, így ő magától értetődő természetességgel lett az egyik hazafias és keresztény politikai erő képviselőjelöltje. Nem került be ugyan a parlamentbe, de a kerületi önkormányzati testületben több cikluson át biztos helye volt. Új kapcsolatai már anélkül is gyümölcsöztek, hogy a kis ujját mozdította volna. Gyorsan gazdagodott. Előbb a felesége nevében alapított egy könyvelői és adótanácsadó céget, de nem ragadt le ennél, egyik ötlete a másikat követte, s egy idő után valósággal burjánzóztak körötte a különféle vállalkozások, noha ő ezekben többnyire megmaradt csendes társnak, ami úgy-ahogy összeegyeztethetőnek tűnt az önkormányzati közgyűlésben elfoglalt helyével. Új lakásra tett szert, ami valójában kies hátrész volt, kis saját kerttel, garázzsal.

És ekkor következett életútján a második nagy fordulat. Alig töltötte be ötvenedik életévét, amikor a kormányzat fontos megbízást ruházott rá, egy többségében állami tulajdonú konzorcium vezérigazgatója lett, szép fizetéssel és nem kevésbé szép prémiummal. Ez volt a legfényesebb nap az életében, ekkor vált igazi, szép férfivá, gyönyörű tavaszi verőfényben ült be először személyi használatra kapott Volvójába. S ettől fogva mindig sötét öltönyben, frissen vasalt ingben, nyakkendőben, ragyogó tekintettel pompázott a volán mellett. Végre kibontakoztak lappangó vezetői adottságai, kitűnően bánt az emberekkel és ritka üzleti érzékkel vezette a rábízott mamutcéget. Nikolett, az

ékszerészné, hosszú idő után a férjével együtt meglátogatta, s ő először tapasztalta, hogy nővére elismeréssel pillant rá.

Jó keresztényként segítette kis nyugdíjából tengődő anyósát, a felesége sokgyerekes pedagógus unokatestvérét, juttatott annak az afrikai misszióknak, ahol Noémi működött, s még egy volt gimnáziumi pajtásának is, akit baleset ért. Szeretett pénzt adni, fehér borítékban, szerette látni a megcsillanó, hálás tekinteteket. Amióta a vasárnapi misén kis kosárral perselyeztek, elegáns mozdulattal mindig nagyobb összeget hajított a kosárkába. Előtte nyíltan körbenézett, látják-e. Példát mutatott másoknak.

Csak a hajléktalanokat és a koldusokat nem bírta. Túl sokan vannak, minden piros lámpánál előkerülnek, nem lehet őket lerázni. Némelyik képes még a képét is bedugni a Volvo letekert ablakán, ami több a soknál. „Dolgozz, ingyenélő” – ripakodott rájuk. A környék csavargói már jól ismerték, legtöbbször távol tartotta magát tőle. Ez kissé ingerelte.

Hogy merészeli őt levegőnek nézni?

Elfogta a kísértés, egy szombat reggelen szóba elegyedett az egyikkel. A parkban egy padon ült az istenadta, Bajomi Nárcisz meg épp arrafelé sétáltatta a kutyáját. Az áporodott parklakó azt állította, hogy két napja nem evett. Miért ne adnék neki ez egyszer egy kiflire valót? – tűnődött a vezérigazgató. Utóvégre megengedhetem magamnak. Odanyomott hát egy húszast.

– Menj, vegyél magadnak egy sós kiflit.

Ott volt szemben a bolt. A rongyos bement, ő megvárta. Kijött, ette a kiflit. Bajomi Nárcisz nézte. Kéjes érzés töltötte el, még mindig hatalmában tartotta a kísértés. Friss, ropogós sós kifli, te jó isten!

– Add nekem a csücskét.

A csavargó nem hitt a fülének.

– Na, mi lesz?!

Odaadta, remegő kézzel.

Ő meg befalta. Nézte azt a döbrent, elképedt pofát. Soha ilyen jól nem esett neki még falat.

FRANÇOIS BRÉDA

Déva diva

I.

1. Képzeljünk el egy létező, nagyonis létező, nagyonis valós, nagyonis itt-lévő, ám – mivel nem élünk ott benne – láthatatlan és minden evilágisága mellett mégis minden elképzelhető, megunt megszokottságot és hamuszín hétköznapiságot magasan, „sztratoszférikusan” meghaladó és a mentális bejárhatóságainkon simán fölülmelkedő s előítélet-szilánkjaink fölé feszülő, Valótlanul Valós Várat, valamint egy, ezalá-eköré szerteágyazódó-elterülő Várost, az Eszményit – Azt, amelynek „van-Vára” – Azt, amely a vár – A Vár – Az Örök Vár – sarja-hajtása-gyermeke – Azt, amely szó szerint is az a „Vár-os”, az a Hely, az a Lak, az a *Locus*, az a „Lakás”, amelyet véd a „mennyei”-s-egyben-földi Vár, illetve, amely utóbbi is, a Várat is – kölcsönös együttélési viszonyról lévén szó – *afair play vice versának* (az illendő „kölcson-kenyér-visszajár”) szellemében – a Város is véd a maga rendjén.

Hajdan a Vár védte a Várost, ma a Város a Várat.

Avagy-ki-tuggya...

2. Képzeljünk el tehát – minthogy megtehetjük, mivel, ha már olvasunk, akkor már napnál is világosabb az a tény, hogy *homo phantasticus*-ok, azaz fantázia-utazó emberek vagyunk – egy ilyen maian szürrealista, XXI. századi és egyben minden-időkben működésben-mozgásban nyüzsgő *Civitas Imaginariát*, egy olyan virtuális Polisz, amelyben kényünk-re-kedvünk-re elbarangolhatunk, s amelyben föl s alá sétálhatunk, élhetünk, dolgozhatunk, beszélgethetünk, s ahol mi is észrevétlenül (avagy fölöttébb tudatosan) virtuális, lehetőségyszerinti, de mégis testet öltött

lények-létezők vagyunk; ahol például, ha úgy tetszik, rómaiak vagy szarmaták vagy perzsák vagyunk-lehetünk, miután délelőtt Bethlen Gáborral ott voltunk a *Magna Curiá*-ban, mikor megérkeztek a svéd nagykövetek, s ahol máris sietnünk kell tovább, mert délután Gróza doktorral römizünk a szokásos kávé és konyak mellett addig, amíg a Ferenc-rend vecsernyére jelző harangja meg nem kondul, amire, ha épp szombat van, az 1908-ban piros-és-sárga téglából épített református templom kitaró bimm-bammja válaszol...

3. Végte is képzeljünk el egy korszerű, ám a dizájnok (*design*-ok) s a modern morfológiák, alaktanok minden mulandóságát mindenképpen műzeálissá érlelő, amolyan piramis-effektusos-hatású, időtlen és időtlenítő transzcendencia-Foltot, egy olyanszerű magnetikus-mágikus-magmatikus töltöttségű Tér-Idő-Mezőt, mint a „fönti”-és-földi Schässbrich amúgy századosan (értsd: Segesvár) avagy a nemkülönben földi-és-„fönti” Bistritz (Beszterce) avagy a kőbe faragott Szamosújvár avagy Ebesfalva – Erzsébetváros (rom. Dumbrăveni), és így tovább, folytathatnánk, folytathatnánk... „tuggyuk-mi”..., sőt!... sőt.

Ráérző – nemzetköziben szólva: intuitív – fantáziánk hologram-fejlesztő hullámhosszain fogjuk be és képezzük le, állítsuk össze és föl egy Dali avagy egy-egy Babel-tornyot meg-megfestő, transz-hisztórikus, történelmen átívelő idősebb Brueghel panoramikus látomásainak a „meta”-metropoliszát – s ez a Mega-Mikropolisz, ez a harmonikusan és „paradicsomi” módon „paradigmatikus” és „paradoxális”, megfoghatóan képzeletbeni és elképzelhetően megtapasztalható, képi és ép

Kis-Nagyvilág –: *Déva*.

(folytatjuk)

Kovács András Ferenc

Kavafisz-átiratok

Tüanai Apollóniosz Rhodoszon

Apollóniosz pedagógiáról és kultúráról, illetőleg a természettudományok neveléstani szerepéről, továbbá az adott körülmények közepette alig megfelelő műveltségi szintről beszélgetett egy bájos ifjúval, aki nemrég hatalmas és fényűző házat emeltetett magának Rhodoszon. „Én egy templomban – összegezve a tüanai mester – ha betérek nézelődni, szívesebben szemléltetek meg, bármilyen szerény s kicsinyke is legyen az a templom, egy aranyból és elefántcsontból faragott szobrot, mintsem egy sokkalta grandiózusabb (meglehet, nagyobb, bár kissé túlméretezett) templomban egy alja szobrot, egy közönségeset, durva agyagból.”

Egy „közönségeset” és „durva agyagból” – a legundorítóbb azonban az, amiképpen az otromba pocsékság olcsó furfanggal megcsal, elámít egyeseket (persze, csak a még nem eléggé fölteküldöttek), hogy leborulva imádják, s többre becsülik bármi másnál. A közönségeset, durva agyagból.

(1925)

VARGA MELINDA

Gázláng és hangulat

tél öblén
meddő ősz zilál
leveti fátylát
barna aurája száll
léket vág ablakon a csend
nem ijeszt csak
némán fúrja át
magát
nem sietős
elér
míg csíkot karcol
falakra a láng.

Szinben, ha volna

A lelket lefüggönyözték
fekete alapon
piros festékekkel írják
rá
az örület kedvezményes bérletét
aztán utazhat
míg vásznáról le nem pereg a festék.

Feltétel

Ha az ablak csukva
van
az őszi eső
nem mossa
rongyolt álmaid
míg karácsonykor kibontod
a sztaniolba csomagolt
semmi más
megtanulnak kopogni az istenek.

Hasonlat

Mint hivatalnok
ki öltönyben váltja ki álmait
fekete zsinóron lógó
éden semmi más
gyömöszölöm le torkomon a múltat
s a mát.

Sikertelen

A gázcsapot nem tudtam megnyitni
a konyhakész nem volt elég éles

a vizet elzárták helyettem
a fegyvertartási engedélyt nem kaptam meg
kiugrottam a másodikról
s hat hét szabadságot kaptam lábtörésért

Látomás

Selyemzsinórral foltozzák
a lelket
a bűnös animát
minden nap rutinosan szakad el
fehér cérna
nagydarab ujjak súlya
alatt.

Önarckép

Irodalmi Jelen Könyvek

IJK

Különös, sajátos világot tár fel tíz novellájában a szerző. A vasgyár körül épült város „boszorkánygyűrűjében”, az alig-srácok indulatai, ösztönei szabadulnak fel. A romlás szükségszerű virágai ezek a „hősök”, akik halálos játéknak fogják fel az életet. A társadalom peremére szorultak mindennapi élete, a bányavárosok lassú, de feltartóztat-hatatlan ernyedése, a remények feladása, a romlás (az önmegsemmisítés) ördögi ösztöne hiteles társadalmi-politikai keretben elevenedik meg. Aki nem ismeri ezt a világot, döbbenet veszi tudomásul, hogy ilyen is volt, ilyen is van közelünkben, tájainkon.

Stílusa szinte ösztönösen sodró, képei eredetiek. Kirobbanó düh, szertelen viháncolás, bosszú, vagy éppen a temetés utáni részeg focizás, agresszivitás, afélkegyelműek, a sorstól megbolydultak „csapásai” viszik előre a cselekményt, mely végső soron egy novella-láncot, összefüggő egészet alkot.

CSEKE RÓBERT

Ordító istenek

Előlépnek a poros oszlopok mögül, mint
ujjpercek az ajakon, szelíden egymáshoz simulnak.
Esti kabarék, erős leheletek, suttogások
s az élet – az élet játéka.
Ablakok mögött. Egy másféle világban
ébrednek a beteg veteránok.
Belenéztem szemekbe. Nem kárhozat,
nem dicsőség. Csupán
annyi: „viva la muerte”.
Arany mellkasok, fekete rózsák.

Negyedik behívás

bárhon bármikor sárgult hályogos szemekkel ha
rádkacsintok
tudd hogy hazudok rámszóltak a vásárban hogy loptam
de nem loptam
amikor felkészültem megszökni beléptek a számba a
mentaszagú pingvinek
bár anyámék se jönnek bár a tánc se tart már elfednek a
szőrös monstremezek
s innen már a cirkuszok is csupán hazafele (...)
elüldögéltem a kapitánnyal a csendben elbeszélgettünk
ezt azt
ideajándékozott nekem s elmondta hogy a
megbízhatóság
neki már csak emlék nem kínozzom tovább üzentem a
kalóznak hogy hajóra szállok velük s íme hazudtam
megint
kinőtt három virágszál a parton
ősidőktől fogva úgy hívták Jóreménység Foka

Blake földje

Egy olajkabátos sofőr vonzó, vörös ingujja
s a félig megereszkedett háztető hatalma fölöttem.
Ez a reszkető kéz a nedves esőköpenyen –

Egykori estéken, amikor még együtt voltunk,
kocsmák előtt, a langyos, tavaszodó
időjárást kóstoltattuk.
Tartsd ezt a pózt, s hallgasd ezt
a mocsári fecsegést, mely folyton
a témás eljövetelet jósolja.
Lásd, hisz a pápa is térdepel,
eljön majd az idő, hogy olyan hangon szólj,
amilyet még soha nem hallottak.

Szerencsére a folyosók boldogok:
élvezik az ignoranciát.

Az érkezőhöz

Van amikor szűnyöggént szökdécselsz a távirányítóm
gombjain,
s ékes lelkek nyúlnak felém bőröd szöveteiből.
Fogaim mindig is erősen harapdálták a küllőket:
lemorzsolódtok
a kalcium a köszörűkő erőszakos simulásától,
kódoszlopok
rajzolódtok a homlokomra. Amikor az ezüstpelikán
érkezik,
elraktározna engem is a hitetlenek kartondobozába.
Álmaimban forró nyelvek féltékét hordják
egyenruhájukon
japán autószerelők.

DYLAN THOMAS

Do not go gentle into
that good night

Do not go gentle into that good night,
Old age should burn and rave at close of day;
Rage, rage against the dying of the light.

Though wise men at their end know dark is right,
Because their words had forked no lightning they
Do not go gentle into that good night.

Good men, the last wave by, crying how bright
Their frail deeds might have danced in a green bay,
Rage, rage against the dying of the light.

Wild men who caught and sang the sun in flight,
And learn, too late, they grieved it on its way,
Do not go gentle into that good night.

Grave men, who see with blinding sight
Blind eyes could blaze like meteors and be gay,
Rage, rage against the dying of the light.

And you, my father, there on the sad night,
Curse, bless, me now with your fierce tears, I pray.
Do not go gentle into that good night.
Rage, rage against the dying of the light.

Ne add magad
az éjnek csöndben át

Ne add magad az éjnek csöndben át,
Izzítsd fel vén korod hunyó tüzét,
Lángolj, midőn a napfény éjre vált.

Belátja bár a bölcs az éj jogát,
Villám szókkal mert nem szabdalta szét,
Magát nem adja néki csöndben át.

Bánva a jó, hogy elnyúlt igazát
Nem táncoltatta víz tükrén az ég,
Lángol, midőn a napfény éjre vált.

A vad, ki naphoz harsogott imát,
S későn jön rá, az éjt szolgálta rég,
Magát nem adja néki csöndben át.

A zord, ki vaksi szemmel lát csodát,
Víg hullócsillagot, mely égten ég,
Lángol, midőn a napfény éjre vált.

Apám, a bús ormon, mely várt reád,
Átkozz, vagy áldj, csak mondj dühöd igét.
Ne add magad az éjnek csöndben át.
Lángolj, midőn a napfény éjre vált.

Fordította: MANN LAJOS

Szilánkok

– részletek –

Folytatás a 4. oldalról

15.

Ecses után nyúlok, hisz festő akartam lenni.
Büszke elkötelezettje lenni hivatásomnak és
alázatos lázadással szolgálni azt. Nyitott
akartam lenni a világra, képes lenni mindent
magamba szívni. Minden területet besétálni
és megállni olykor és összegyűjteni a tudott,
megismert dolgokat, és valamit létrehozni.
Valami nagyot és igazán szabadat. Önma-
gam. Önmagamban. Valakivel.

16.

A kunsági kis tanyán, a kandalló izzó
fényénél, a takarókkal sűrűn befedett
pamlagon ölelkezve köszöntött a késő őszi
éjszaka. Régen elaludt mindenki a házban,
a meztelen testen játszó fények megbá-
bonázó idomokat rajzoltak. Szerelmek
soha nem voltunk, a parányi örömök inkább a
szexuális felszabadultság velejárói voltak, s
minden percet fertőzött az a valami, amit
később a „másiknak” nevezünk el. A másik,
aki ott lapult a mindennapjainkban, ott ölel-
kezett a gondolatainkban, ott evett, öltözködött
és sírt, ahol mi, egy dologban különbözött:
soha nem tette azt, amit mi akartunk.

Talán, ha azt tette volna, mindenképpen
jelenlévő hús-vér emberekké válnak, s
kettőnk közzé állva nem engednek többé
egymáshoz érni. Talán akkor soha nem is
ismertük volna egymást, nem faltuk volna
egymás keserűségét, s nem hitegetjük
egymást soha nem létező érzésekkel. Talán
őszinték lettünk volna.

Megmozdultál, érett tested vonalai
megfeszülnek. Megsimítalak. Tovább
hazudok. Magamnak.

17.

A lány, a folyosón végigmenve, soha egy
mosolyt nem megengedve magának, kissé
flegma arcformával, olyan hihetetlen
vonzást váltott ki bennem, hogy minden
ellenkező jelzése arról győzött meg, hogy
ő nekem teremté...

Egész évben egy szót nem váltottunk.

18.

Egy hét önfeledt nyárutó. Éjszakai für-
dők, nappali séták az arborétumban, olva-
sás, beszélgetés... Közben megjötték a kol-
légiumba a többiek, mindennap talmi csil-
logás, elkápráztató elán, s buli. Az este a
hatalmas evangélikus templom tövében lát-
szott kiterjedni, ahol őszinte vallomásként
megfogalmaztam, hogy nem csupán szellemi
a vonzódásom, de fizikális síkra is kiterjed –
szabadon idézve akkori önmagam –, egy
sugárban jött, gyomorból feltörő hányással
pecsételve meg gondolatvirágom. Talán
mondanom sem kell, osztatlan siker ko-
ronázta törekvésem, s azon nap éjszaka nála
aludtam. Az aludtam nyomatékos. Nem tud-
hattam, de két év feledhetetlen szerelem és
együttlélegzés vette kezdetét.

Hát, ő volt az a másik...

19.

A tegnap estéről mindösszesen annyit:
sikerült olyanná tennem, mint az estém ál-
táiban. A barátokkal kölcsönös önsajná-
latba kezdtünk az „egyetlen szerelem” el-
vesztése okán.

Bármennyire is szeretek, a szerelem utáni
vágyást nem tudom elkendőzni. Lassan

négy éve, hogy állandó lelki vívódással telik
minden napom. Szeretnék újra látni,
szeretném újra érezni a kezdet simogató,
nyugtató világmindenségét, okosságodat,
mindent feledtető nőségedet. Több éve
becsapok mindenkit, s legfőképp ön-
magam. Négy éve nem beszélhettünk.
Gyávaságból.

Félelem a szerelemtől, félelem a szere-
lemtelenségtől. Mindkettő egyaránt kiáb-
rándító, a valóság rajzolta vonalak hamisan
eltorzultak.

20.

A kiállítóterembe emberek gyülekeztek:
akár egy lassított felvétel, sétáltak el a csu-
pasz falra feszített festmények előtt. Vala-
mikor Jézus is festményé dermedt arccal
nézett le az arctalan tömegre, mielőtt meg-
feszítették és kirakták, tessék-lássék: „Íme
az ember...”

A festmények élnek, igazságot keresnek,
eredetet. A képek között esernyők forog-
tak, valami parkféle; széjjeldobált kövek-
kel, keresztbe fektetett sziklákkal, trónus-
sal, szigetekkel, emberléptékű stációkkal...
Egy férfi ült a padon, jobbán egy bábú,
átkarolta a szőrrel telt testét és lassan
simította végig kezével. Selymes, bárso-
nyos érintésű bőrfelület szünetelt keze-
nyomán, s a baba életre kelt. Általa. Min-
denki így látta, pedig csak egy báb volt,
eltűnt szerelmek mementója, a lassú fe-
lejtés és magányos percek illuzórikus képe.
A valóság...

21.

Most az ágyamra nézek és látom, aho-
gyan kitakarózod gyönyörű tested, bőrödet
át és átszövik az erek. Hús és vér és csont
vagy. Álmaid a lelked. Álmodban nélkülüm
kóborolsz. Fáj, de ez a sorsunk.

Valamikor te is szőrrel telt bábuvá leszel.
Most aludj! Csendesen... Velem. Régóta
nélkülüm.

NAGY ABONYI ÁRPÁD

Szoba kilátással

A közeli park vadgesztenyefasorát zápor osztorozza. A lebukó nap fénye átör a vízcseppek függönyén. Az élénkzöld fűben koraoszt sejtetően csillan néhány megsárgult, nedves falevél, mint holmi hányavetien odadobott aranypénz.

Maastrichti második emeleti dolgozószobában ülök. Kitekintek a nyitott ablakon, s rálátok a szemközti jellegzetesen holland házra, mely közvetlenül a parkot szegélyező út sarkán áll. Látom, amint egy magas szőke nő lép a ház hatalmas, függőnytelen, kirakatszerű ablakához, majd gyertyát gyújt a félhomályos helyiségben. Ekkor kirajzolódik a szoba belsejében a jókora asztalnál ülő másik két nő alakja is, egy üvegbor társaságában. A magas szőke lassan hozzájuk lép, s az asztalra helyezi a gyertyát. Leül, összemololyognak, koccintanak. A szoba falán remegnek az árnyékok.

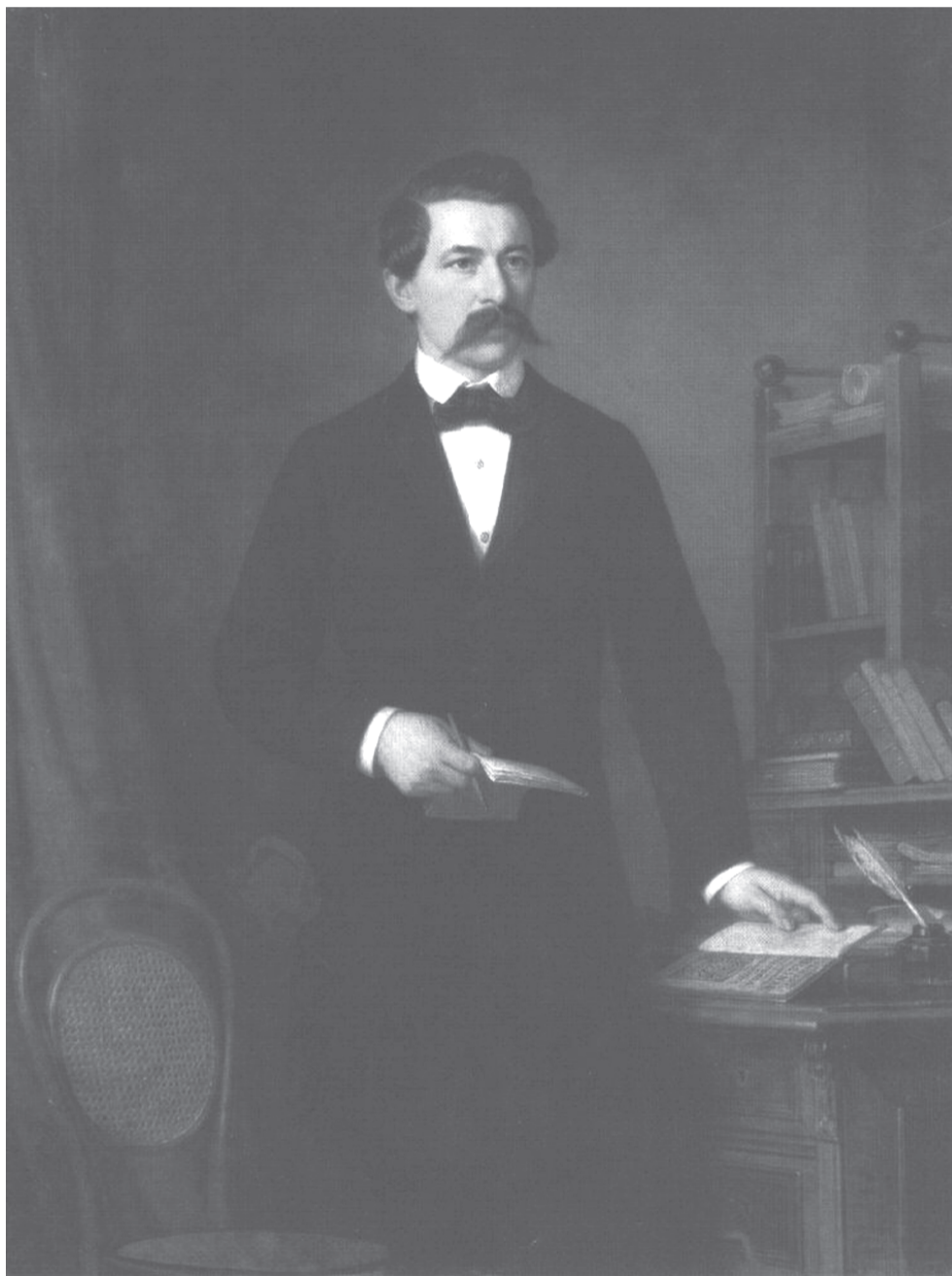
Lenn a gyalogjárdán, a fasor alatt, a lassan szétterülő szürkületben furcsa pár közeledik. Az idős nő villanymeghajtású tolószékben ül; feje fölé sárga esernyőt tart. Szabad keze a tolószék nyomógombján: meglehetősen gyorsan halad. Mögötte néhány méternyire egy megtörtnek látzó nagyon öreg férfi, esernyő nélkül. Láthatóan nem bírja már az iramot, nedves, ősz haja az arcába hull, miközben zihálva, kétségbeesetten szölongatja a sárga esernyőt tartó hölgyet. Mindhiába, pedig látszik: összetartoznak.

Egészen közel érnek; a nő arcán elszánt gyűlölet. Összeszorított szája lefelé konyuló könnyörtelen csik. A közlekedési lámpa piros fénye azonban megtörni látszik egy pillanatra az idős nő arcát összerántó, makacs kérlelhetetlen lenséget. Az öreg épp akkor éri be, amikor a

lámpa zöldre vált. Mellé lépve fölé hajol, s elcsukló hangon valamit magyaráz. Az idős hölgy maga elé mered; ijesztő félmosolyra húzódik a csíkszáj; majd hirtelen mozdulattal összecsupkja az ernyőt, s néhányszor erőteljesen a férfira sújt. Az ütések hangosan csattannak; a várakozó autók szélvédői mögött kifejezéstelen tekintetek.

Kisvártatva az idős hölgy kielégült arccal mutatóujját újra a tolókocsi nyomógombjára helyezi. Az öregember összegörnyedve úgy marad egy ideig. Arca (melyen nem tudni, hogy a könnyek vagy a zápor cseppjei gördülnek le gyors egymásutánban) rángatózik, miközben a távolodó nő felé néz.

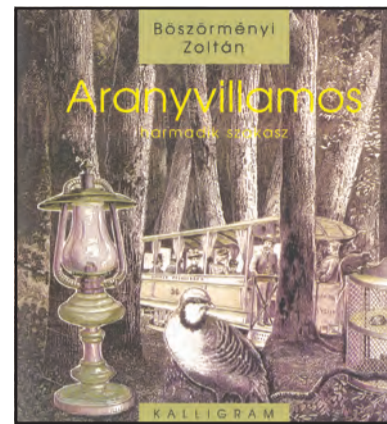
A park fűvén ekkor egy ázott, sovány kutya szalad át. A szemközti házban a három nő újra összemololyog; koccintanak.

Arany János portréja

Megjelent és kapható

az
**Aranyvillamos –
harmadik szakasz**
harmadik kiadása

**Irodalmi
Jelen
Könyvek**

IJK

Árpási Zoltán

**Gyula,
az elkésett
város**

Mitől elkésett egy város? Nevezetesen a határ mellett fekvő, egykori vármegyeszékhely? Például attól, hogy sorozatosan elszalasztja a felemelkedés lehetőségét, vagy rosszul gazdálkodik értékeivel. A Gyulán élő publicista, Árpási Zoltán szerint városa bizony elkésett, az 1990 és 2002 közötti években nehezen behozható hátrányba került. A szerző *Gyula, az elkésett város* címmel megjelenő kötetében a jelzett időszakban írt, többségében kritikus cikkeit gyűjtötte egybe. Polgármesterekkel, városatyákkal, polgárokkal perelt igazáért, valójában a városért. Tiltakozott a helyi értékek tönkretétele ellen, s hadakozott a lakhatóbb, szebb városért, a történelmi örökség megbecsüléséért. Közben Árpási önkritikusan számot ad vereségeiről is, sajtóvitáiról és -perreiről, s nem hagy kétséget afelől, hogy miközben sokan egyetértettek vele, a hivatalosságok szerették volna a város határain kívül látni. A könyv izgalmas olvasmány mindazoknak, akiket valamelyest is érdekelnek egy kisváros hatalmi viszonyai.

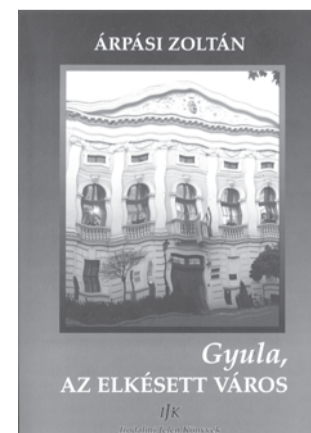
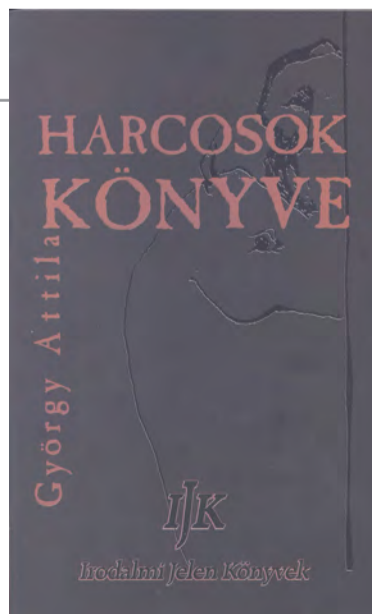
Irodalmi Jelen Könyvek

IJK

„Minden embert más és más képek kísérik. Más képekkel álmodik a földműves, és ismét más képpel réved a kereskedő. E képek bizonyosabban jelzik az elhivatottságot, mint bármi más. Régen, az álomfejtők még tudták ezt, és néhány festő is tudta. Ezek a képek nem jelképek. Nem allegóriák, és nincs mélyebb értelmük. Megáll, és hosszasan megpihen rajtuk a tekintet.

*A sárban lépő lovak lába.
A farkasok figyelő tekintete,
A hegyek és a nők gerince.
A markolaton nyugvó kéz.*

*Ha ezeket látod, harcos vagy,
gondolj erről bármit is.”*

Múterem

Ex, napló, ex

Folytatás a 10. oldalról

Becsuktam az ablakot.
Mosakodni..., na jó, megmosakodtam.
Az ágyat se vetettem be.
Nem léptem ki a lakásból.
Nem óhajtom fölbolcoltatni, amíg élek.
A ház túloldalán dübörögtek a gépek.
Hadd maradjon az, ami vagyok, zárt, egész és titkos. Okozzon nekem ezután is ilyen érthetetlen gyötrelmeket és örömeiket. Halálommal pedig teljesen semmisüljön meg, mint valami fölbontatlan levél.
Reggel kávét ittam, aztán vizet, késő délutánig nem is ettem.
Egyszer egy nagy magyar író, akivel a Jókai téren sétáltam, akkor már csaknem hatvanéves ember, hosszan beszélt arról, miképpen lehet sikeres európai íróvá válni, miképpen lehet a perifériális német piacra lépést az igazi centrumba, az angol és a francia köztudatba bekerülni.
Okosan, szépen beszélt.
Nem szerettem hallgatni.
Aztán megállt, ránézett a késő délutáni napfényben horzsolódó házfalakra és ennyit mondott: Nemsokára hatvanéves leszek. Az jutott valamelyik nap az eszembe, hogy ez nem is lehetséges. Évek óta ülök szemközt egy fallal, történeteken gondolkodom, és közben észrevettem, hogy elment az életem.
Jó volt a ma, egész nap itthon voltam.
Mondatokat írtam, egyforma sorokat egymás alá.
A ház túloldalán dübörögtek a gépek.
Valamikor a nap folyamán elállt a hősés.
Leeresztettem a redőnyt.
A számítógépből fűvó hűtés meglebegteti a falra tűzött jegyzeteimet.
Csend van a szobában.
Egész nap ki se mozdultam.
Nem is öltöttem át.

4.

Reggel besütött a Nap a redőnyön át is, sárga fény öntötte el a Ferenc teret.
Lent, a betonpadok előtt kutyák kergetőztek.
A fürdőszobában a tükör mögött megint burukkoltak a galambok.
A szemközi ház ablakain csillogtak a visszaverődő napsugarak.
A piros cseréptető fölött két repülőgép kondenzcsíkja fehérlett.
Egy férfi ment át a téren, rövid ujjú vörös trikó volt rajta, buggyos melegítőnadrág, nem sietett.
Se sapka, se kalap, így indultam el, aztán meg már lusta voltam visszafordulni, pedig már néhány lépés után is rettentően fáztam a fejem, a Tompa utca és a Körút találkozásánál, ahogy átmentem a zeb-rán, láttam, egy feketébe öltözött ember áll a járdaszélen, fekete volt a sapkája (neki volt), a kabátja, fekete a nadrágja, a cipője és fekete a szemüvege is. Mozdulatlanul állt, felemelt fejjel, szemközt a délelőtti Nappal. Néztam, hogy mit néz odafönt az égen.
Se felhők, se madarak.
Átmentem a Körút túloldalára, elindultam a Bakáts tér felé, s ahogy visszaneztem, az a férfi még akkor is ott állt, nem mozdult, nézett bele egyenesen a fénybe.
Csörgött a villamos, a drogéria előtt egy biztonsági őr cigarettázott, felül csupán egy rövid ujjú fehér inget, nyakkendő viselt, reszketett a hidegben.
A gíroszos ráérően pakolgotott a pult mögött, a kirakatban lassan forgott a nyársra zsúfolt hús.
Anyádat!, üvöltötte mellettem egy férfi, mobiltelefont szorított a füléhez, a másik karjával szélesen hadonászott.
A videotéka előtt két gyerek veszekedett, a kezükben pénz volt.
Alacsony, vékony csontú nénike totyogott el mellettem, olyan szaga volt, mint egy darab nyers kolbásznak.
A klinika előtt tilosban parkoló autó állt az úton, villogtak az elakadásjelző lámpái.
Visszanéztem: az a feketébe öltözött férfi még ugyanúgy, mozdulatlan meredt a fénybe.
Nézte a Napot.

Délután Gyurival fényképezni mentünk, felmáztunk az Iparművészeti Múzeum tetejére. Az épületért felelő gondnok vezetett fel bennünket, lift a másodikig, aztán oldallépcső, vaslépcső és a padlás, hatalmas, kútszerű mélyedések, félhomály, boltívek, mintha nem is három emelet magasságban, de valami régi pincében volnánk, a gerendázaton deszkajárda vezet végig, recsegett a talpunk alatt. Oldalt, mint valami elfeledett kínai agyaghadsereg, ott sorakoznak a pótlásra tartalékolat majolika oromdíszek és vízköpők. A cserepek közt túsúrások a fények.

A tetőről még egy meredek belső vaslépcsőn lehet felkapaszkodni a kupola bejáratáig, onnan fentről, testközlelőből akárha egy hatalmas sárkány bőrét néztük volna: zöld pikkelyek és sárga tarajok, végig a gerince mentén. Az ajtó nagy sokára, nehezen nyílt, a Nap átsütött a dísztermet fedő üvegpíramison. Aztán már bent voltunk a toronyban, a gömb formájú kupolában.

Félhomály.
Mint egy hatalmas fémépítő játék: vas tartóelemek, csavarok, egyébként semmi, csak a gömb formájú üresség. Egy kiürített zöldhagyma.
Odakint zúgott a szél.

Rozsdás, rozoga, keskeny csigalépcső vezetett fel a kupola sugarában a tetőig, eltolható vasajtó nyílt legfelül, odébb löktük, és már kint is voltunk, fent a Múzeum legtetőjén, az Üllői út, Ferencváros, Budapest fölött.

A toloajtót és a sárga majolikaoszlopokon álló kis kupolácska belsejét vastagon borította a madárszar. A ropogásra száradt guanó közt, két alig tollas galambfőika mumifikálódott hullája hevert.

– Szép? – kérdeztem Gyurit.
– Szép – bólintott.
Szép.

Fúj a szél, a Gellérthegy lábánál, a Rudas fürdőnél mégis valami makacs, fehér pár lebegett, odafent, a domboldali fák között jégfoltok fénylettek, a Duna nem is látszott, csupán messzebb, a Lágymányosi híd előtt, a házak közt csillag meg, nem is folyó, inkább fodros, göröngyös bádógút, ami sehová nem vezet, a Gizella-malom szögletes tornya úgy sötételt a tetők fölött, mint egy otfelejett, lakatlan őrbódé, mögötte a daruk sárgás vaskarjai, s közben egyre csak zúgtak alattunk az autók, a Ferenc körúti aluljáróból csapatnyi gyerekek ömlött ki a szürke aszfaltra, és a Corvin mozi előtt színes dzsekiben állt a cukrozott mandulát kínáló árus, a kerekcs bódéja fölött édeskés szagú levegő remegett.

Néztam a várost, és láttam, hogy az összemosódó háztetők fölött olyan a Kálvin tér templomának tornya, akár egy kihűlt kémény.

Arra szoktam naponta kétszer eljárni.
Az egy másik város, az egy másik Budapest. A sirályok bejönnek a házak közé, szemetet keresnek, vagy kiülnek a telelésre kikötött hajók tetejére, akár a felpuffadt nejlonszatyrok.

A Bazilika kupolája magasan a föld fölött lebegett, elpárologtak alóla a falak. Messze, Angyalföld felől úgy csillogtak a toronyházak, mint valami tévedésből leengedett műanyag redőny csíkjai.

Buda felől vörös volt már a felhők szegélye, süttött a Nap, mégis, a háztetők szürkén olvadtak egymásba, szürke falak és szürke ablakok, és a város szélei is valami barnás, füstös bizonytalanságba süllyedtek el.

– Hideg van – mondtam Gyurinak.
– Nagyon – szívta meg az orrát.

Lemáztunk a csigalépcsőn, a toloajtót sehogy sem akart visszacsukódni, ahogy Gyuri küzdött vele, potyogott a fejére a száraz galambszar.

Amikor a Kinizsi utcára értünk, összehúztam magamon a kabátomat. Fáztam a fejem, úgy éreztem, egy poccintással le tudnám törni a fületem.

Egy férfi és egy nő jött velünk szemben.
A nő óvatosan vezette a férfit, segítette neki átmenni az úton, fogta a kezét.

A férfi fekete sapkát, fekete kabátot, fekete nadrágot, fekete cipőt, fekete szemüveget viselt, lassan lépkedett, és közben folytonosan fölfelé nézett, föltartotta a fejét, mintha keresne valamit, fölfelé nézett, az eltűnő délutáni fénybe.

KERESZTESI JÓZSEF

Anziks

„Állani, némán, mint a Mátra,
Nem nézni előre, se hátra.
Nem erőlködni befelé sem,
Csak bámulni a létezésen,
És mindent köszönteni szépen,
Minden valók testvéreképpen.”

(Sík Sándor-emléktábla
a mátraszentimrei templom falán)

mint a Mátra nyugton lenni
várni ne törtéjék semmi
 eget-földet körbezárni
konzerválni konzerválni
várni mintha villamosra
nem köll abcúg légiposta
állni némán mint a Mátra
puhakalap sétapálca
turkálni a rőt avarban
bakancs távcső kis rovarban
könnyű séta túraképpen
nem sietni befelé sem
nem rohanni nem staféta
halálvágta könnyű séta
 ebéd előtt két cent törkölyt
 pohár sör és zónapörkölt
 egy pogácsát zsebre tenni
 pincézőkkel elcsevegni
 kora őszi lepkeszámtan
 elcsevegni holtra váltan
 szemlélődni mint egy állat
 jár a szíved ingajarat
 buszsofőrök bőrzekéje
 öreg néne özikéje
 szentmisére félhatosra
 kis rovaként széttafosva
 kelj föl és járj erős túlzás
 fölmorajló fenyőzúgás
 várni várni mint a bonbon
 papírjából míg kibontom
 édes létezésbe mártva
 állni némán mintha hátha

Melyben érvénytelen búcsúcéduláját lobogtatja

régi kedves annók
hozzátok suhannók

Elismerem fölényetek,
ti régi szóranyák!
Borítsa borzas fejetek,
a lomposat, a kereket
a könnyű, a szőr, a nyák.
Ti prémjevesztett nagykabát,
mit molysohaj jár át meg át –
ó, régi szóranyák!

Ti pézsmaszag, ti naftalin,
ó, régi szóranyák!
Ti fröccs az élet asztalin,
ti sósperec, ti aszpirin,
ti rozsdás hintafák!
Hová röpi a svung, tovább?
S a testmeleg, jaj, merre szállt,
ó, régi szóranyák?

Eljött az éj, a nagy hideg,
ti, régi szóranyák!
A villany alszik, nem zizeg,
se nyál tükrén az enzimek,
bújnék megint tehát,
de túlnan már a drótanyák
gacsos kezükkel lusta pá-t
– nahát, nahát, nahát...

„...az irodalom szóljon bele a politikába”

– Interjú dr. Koncz Gáborral, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatójával –

Folytatás az 1. oldalról

Én nem várom el, hogy engem bárki eltartson. A folyóiratokat tartásuk el az olvasók, valamint a folyóirat szellemisége és az olvasók mögött lévő gazdasági erők.

– Ne is pályázzanak?

– Dehogynem. Az első számú feladat egy szerkesztőségben, hogy remekül és alaposan el kell sajátítani a pályázás technikáját. Ez, ha most furcsának is tűnik, de pontosan olyan szakmai feladat, mint a kapálás, a vályogvetés, vagy az írás. Meg kell érteni a pályázati kiírást, az alá be kell tudni rendezni a saját értékeinket. És végül azért mindenkinek el kell fogadnia, hogy az erőviszonyok – értékbeli vagy elfoglaltsági erőviszonyok – döntenek. De hangsúlyozom, a hozánk beérkező folyóirat-pályázatok esetében nem emlékszem, hogy politikai elfoglaltság egyáltalán fölmerült volna.

– Ha mindenki tökéletesen pályázná, akkor mindenki nyerne, ez viszont illúzió. Amikor asztalára borítják a pályázatokat, sosem merült fel önben, hogy túl sok az irodalmi folyóirat? A statisztikák szerint több mint kétszáz várja olvasóit az amúgy is szűkös és behatárolt lappiacon.

– Ha történelmileg közelítjük meg a problémát, kiderül, az eltarthatósági-képességéhez viszonyítva örökké túl sok irodalmi, művelődési folyóirat zúdult a magyar olvasókra. Tudomásom szerint a legnagyobb folyóirat-gyűjteményt a kecskeméti református könyvtárban őrzik, ott bárki megnézheti, hogy az elmúlt évtizedekben, évszázadokban hány folyóirat született. Ugyanakkor óriási jelentőségű, sikeres folyóiratok szüntek meg a történelem folyamán, s nem csupán egy-két számot megért, tiszavirág életű kisebb vidéki lapok. A hatalmas konkurencia ne riasszon vissza egyetlen szerkesztőséget sem a pályázatokról. De arra sem szabad számítani, hogy mások, valahol az országban, valamilyen alapítványi kuratóriumban, egy bizottságban, országos pénzekből eltartják a mi lapunkat. Miért tartanak? Sokan pályáznak, hogy megrendezzenek egy falusi ünnepséget, aztán várják a központi támogatást. Pedig az ő ünnepségük. Persze, ha a nemzetnek adnak ezzel valamit, akkor jogos a pályázat.

– Tegyük fel, egy szerkesztőség sikeresen pályázik, felsőhajtának, mert a kapott pénzből újabb évet húznak ki. De felmerül a szerzőkben, kinek írnak, egyáltalán, ki olvassa el novellájukat vagy versüket.

– Én úgy vélem, a lehető legfontosabb, hogy a helyi, regionális irodalmi, kulturális lapokat a helyi értelmiség, a helyi ifjúság, helyi vállalkozók, a középosztály olvassa. Annak érdekében kell marketing-módszereket és eladási, terjesztési stratégiát kialakítani, hogy a helyi lap a helyiekhez jusson el. S ezzel ellentétben azt látjuk, hogy a legtöbb helyi lapot hiába keressük az illető régió könyvesboltjaiban, újságstandjain, áruházaiiban, főiskoláiban, mert egyszerűen hiányzanak. El kellene végre érni azt, hogy

helyi könyvtárak, múzeumok, egyházak, iskolák a lapot megrendeljék, olvassák és írjanak is bele. És a helyi vállalkozók hirdessenek benne. Mert ha a folyóirat rendelkezik olvasótáborral, akkor megéri hirdetni benne. Az élet azonban teljesen ellentétes képet mutat. Meg kell nézni a regionális folyóiratokat, melyekben hány hirdetés található. Amelyikben egy sem, az meg sem próbálja, hogy pénzt teremtsen elő.

– Ezzel azt akarja sugallni, hogy az egészségügy mintájára, ahol a kórházak élén gyakran nem orvosok, hanem menedzserek állnak, a szerkesztőségeket is szintén menedzserek irányítsák?

– Természetesen. A gazdaság a mindenkori társadalmi kultúrának a része. Az ázsiai, az indiai, az európai az amerikai kultúrának része a gazdaság, és hogy ha a szűkebb szellemi kultúrából indulunk ki, akkor azt látjuk, hogy ez a szűkebb

onális folyóiratok legyenek ott a regionális csoportokon, intézményekben. És abban a pillanatban a vállalkozók, a pénzforgások, felfedezik benne a hirdetési lehetőséget.

– Sok szó esik az írói társadalom megosztottságáról, a különböző csoportosulások, műhelyek közötti halk vagy zajos, lapok címlapjára kerülő harcokról, helyezkedésekről.

– Az hogy betesznek egymásnak, elszomorító-nak és nagy bajnak tartom, de hát a világ mindig is ilyen volt. Ráadásul a művészek körében szinte magától értetődik az irigység. Náluk jobban, a tudománytörténet szerint csak a közgazdászok gyilkolják egymást. Persze, jó, hogy álláspontok, csoportok, csoportosulások vannak, a baj nem ez, hanem az, hogy nem hallgatják meg egymást, nem figyelnek egymásra, és nem tanulnak egymástól. Higgye el, ha rám valaki kigyót-békát

lithetném Nagy Lászlót, akinek már irodalomközeli, képszerűsítő állása volt, tehát tudomásul vették, hogy a betűvetésből képtelenség megélni, ezért más, hatékony munkát folytattak, aminek jövedelme szerényen bár, de lehetővé tette, hogy irodalommal foglalkozzanak.

Az irodalmi lapoknak ezt a tömegét ezzel a szervezés-technikával, amivel most dolgoznak, az olvasók nem hajlandók eltartani. Egy, mert nem is tudnak róla, kettő, mert nincs érdekességük, hogy olvassák. Ám ha egy regionális folyóirat minden számában a régióban élő tehetséges gimnazistáktól, egyetemistáktól, tanároktól, mérnököktől, orvosoktól vannak írások, akkor lehet azt mondani, hogy ugyan vegyen már meg száz darabot.

– Az emberek szívesebben olvasnak bulvárt.

– Nem tudom, hogy ki mennyire olvas bulvárt, de az orvosi rendelőkben, kozmetikusoknál, fodrászoknál, várótermekben bulvár-remittenda van. De nincsen szépirodalmi remittenda, és láttam már több száz remittendát a folyóiratok szerkesztőségeiben porosodni. Én például a Magyar Kultúra Alapítvány égisze alatt minden remittendát átveszek, és minden nagy konferencián kiteszük a bejárat melletti asztalra, hogy azok, akiket érdekel, vigyék el. És minden alkalommal látok felderülő arcot, hogy jó, mert megtalálta benne egy ismerős nevet, vagy egyéb hasznos információt.

Az internet korszákban ez azért fontos, mert nincs minden fent a világhálón. A számomra fontos dolgok jelentős része például hiányzik az internetről. Ha a folyóiratok azt mondják, hogy eleve remittendát képeznek, és ezt eljuttatják az olvasóhoz, ismétlem, oda, ahol az emberek várakozva eltöltenek tíz percet, egy órát, abban a pillanatban lesz olvasójuk.

– Magyarán, fussanak az olvasók után? Miért nem várhat el annyit egy irodalmi lap, hogy az érdeklődő olvasó is közelítsen felé?

– Az irodalmi folyóiratoknak is el kell jutni oda, ahova eljutottak a

művelődési otthonok: nyitni a közönség, az érdeklődők felé. Ahova eljutottak a könyvtárak, hogy mertek szolgáltatni lenni, ahova eljutottak a múzeumok, hogy közönség-barát intézmény lettek. Főleg a szerkesztőségekben őrizgetni a csontvázat. Bemutatni, elmagyarázni, értelmezni kell az irodalmat. Sajnos az irodalmi folyóiratok még távol állnak ettől, inkább panaszkodnak, hogy nem kapnak állami támogatást. Miért, amikor a szocializmusban állami támogatást kaptak, akkor jobb volt? Ha jól tudom, az írók és az irodalmi folyóiratok többsége ezért küzdött, hogy ez megszűnjék. Tehát, ha az elmúlt, és azzal együtt elmúlt a központi pályázat, akkor az egyik jó, a másik nem? A piaccgazdasággal együtt jár a megmértetés.

Vannak olyan panaszok és jelek, hogy az irodalom önmagában forog. Ez nem jó, mert se-hova se vezet. Nyitni kell a társadalom irányába, mert amikor régen ezt tették, akkor megjelent a gazdasági támogatás is.

„Vannak nagy írók, és vannak nagy olvasók. Én nagy olvasó vagyok” – állítja önmagáról Dr. Koncz Gábor, 55 éves közgazdász, aki irodalom mellett rengeteg közgazdaságtant, menedzsmentet is olvas.

A Magyar Kultúra Alapítvány igazgatói teendői mellett szakít időt arra is, hogy írjon, előadásokat tartson, egyetemen kultúra-gazdaságtant, rendezvénytant oktasson, vagy művelődés-gazdaságtani kutatásokat irányítson és folytasson.

kultúra teremtette a gazdaságot. Lásd reformáció, lásd számítógép-korszak, lásd tudás-társadalom. Következésképpen, az irodalmi lapokhoz magától értetődően kellene menedzserek, kellene marketinghez, közönségszolgálathoz, ismertebb nevén piárhoz értő szakemberek. Az irodalmi, kulturális folyóirat egy termék, amit el kell tudni adni, el kell tudni juttatni a releváns közönséghez. Ki a releváns közönség? Az előbb felsoroltakon kívül a régió területén lévő szociális otthonok, öregotthonok, nőgyógyászati, fogorvosi várószobák, a csomópontok, vasút-állomások, buszmegállók, és hadd ne soroljam, tehát azok a helyek, ahol az emberek nagyobb számban megfordulnak.

Persze, nem elképzelhetetlen az sem, hogy egy íróember álljon egy lap élén. Folyóiratot remekül vezethet író is, ha ért a menedzsmenthez. De helyesebbnek tartom, ha az író ír, és ha ezen túl van még energiája és tudása, akkor menedzseljen. Ha pedig nincs, akkor mondja meg menedzserének, hogy ő mire gondol, mit szeretne megvalósítani. Tehát azt javaslom, hogy a regi-

kiabál, akkor először is hálás vagyok érte, mert figyel rám. Ha közben még olyanokat is mond, amiből kiderül, netalán neki van igaza, akkor még hálásabb vagyok. Téhát adja meg a sors az íróknak azt a kegyet, hogy valaki végigolvassa a művét, és utána ne értsen vele egyet. Persze jobb az, ha egyetért vele, és még szereti is, de ha nem ért vele egyet, az esetleg az irányultságát, gondolatvilágát, mondanivalóját, netalán álláspontjának felülvizsgálatát sokkal jobban elősegíti. Én azt mondom, hogy a szellemi küzdelmet – azt hogy én mit gondolok másról, a világról – ne keverjük össze az anyagi megélhetéssel. Kazinczy például miután borzasztó szenvedések és kínlások után kijött a kufsteini fogásból, a birtokán elkezdett egy óriási levelezést, egy óriási irodalmi-szervező tevékenységet, nyelvújító munkásságot, mert a birtokainak a jövedelmét erre fordította. Ezt csinálta Fáy András, Pálóczi Horváth Ádám és még nagyon sokan mások.

Illyés Gyulának is mindig volt fizetett állása, ami nem kötődött az irodalomhoz. Vagy em-

BOGDÁN LÁSZLÓ

A különbözőségek földje

A család. A bostoni arisztokrácia. „a Lowellek csak a Cabotokkal állnak szóba. A Cabotok csak az úristennel.” A megveszekedett góg. Tagadások. A katolizálás. Az önkéntes éveit az egészségügyieké. A lelkiismereti okokból megtagadott szolgálat, a németországi városok felesleges bombázása miatt. Öt hónap börtön. Debüt a família karriertörténetében. A család képtelen megérteni téged, te pedig túlságosan is megérted őket... Barokk ábrándok. Viaskodás az angyallal. Nők. Anyád a háborgó ócéánnak vallja meg, hogy meg akar halni. A Társas Ösztönű Ember örökre elfuserált hazája. Esettanulmányaid az Unió halottainak. Ébredés vasárnap hajnalán. Tünetések, „Fel a Pentagonra!” „Ó, megszabadulni, indián lazacként.” Közel az óceán.

2004. február 21.

BENCSIK ORSOLYA

Sutyák Tibornak

csupán a kontextus kedvéért
cím-telenül
(fő az óvatosság mondta mindig is
megboldogult nagyanyám
régen régen)

milyen lehet denevérnek lenni
vagy éppen lepényhálnak
mondhatnánk itt akármit és
szépen haladnánk lefelé a filogenetikai fán
a kérdés nagyon is izgató
(alátámasztásul: *harmadnapja nem eszek*
se sokat se keveset
az ideg szétfeszíti a gyomromat
és felpuffadok)

főleg manapság
így a posztmodern filozófustársaság körében
és persze egyéb bennfentesek is
helyet kapnak pszichológusok fizikusok
mert kérem szépen ez nem egy egyszerű
pihent agyú gondolatkísérlet itt
igenis
nagy igazságokat próbálnak megfejteni
az okosok
szóval ezen úgy jól elragódtam meg
olvastattam is a nagel-denevéres-szöveget
váltásra kerouac fürdőkád
nagyokat bólogattam vagy ritmusra ráztam a fejem
és közben persze teát ittam
elza milfordját szédültem
mert fejbe vág a fekete tea
elfelejtettem viki technikáját alkalmazni
(1 zacskót 2 csészébe mártogatni)
persze csupán mindaddig
míg szimplán önművelés érdekében
kellott foglalkoznom vele
nem mintha felröni szeretnék is bármit
(nem szokásom)
csupán már régóta kisebbrendűségi komplexusban
szenvedek és giccses önsajnálkozásban
mostanában a zöld színű zewa softis
papír zsebkendőre esküszöm
illatos és nem fakadnak piros rózsák az orrom alatt
és ez a nageles szöveg betett
emésztésem egy csöppet felgyorsult
elza pedig fullákkolt és röhögött
és látta a drága hogy verset írok
két vécczés és egy érvelés között
anya nehogy beleírj
mert ez a sutyák még kislabilizálja
azt hiszem a probléma
nagyon is személyes jellegű
éppen ezért nálam kezdődik és ott
hogymár régóta hiányoznak belőlem
a világmegváltó gondolatok
talán ezért nem fekszik a feladat tudod
inkább jobb lett volna egy kis csevegés
hogymég kicsit vezethess
még ha hátra is kell lépnem
persze

SZŐCS GÉZA rovata

BESZÉD A PALACKBÓL

*Szót citerázik egy angyal,
lefejt szászor a Nappal.*

*Balassi botlik a borban,
szívében puskagolyó van.*

(Van e szövegnek egy másik változata is, amely oly nagyra növeszti Balassi szívét, hogy még az ágyúgolyó is elfér benne.)

Nem vers ez, csak versrésztlet; hiányosan és nem is teljesen szövegű: csak úgy, ahogy a memóriánkban megmarad, egyetlen olvasás, egyszeri hallás után, de örökre. Márpedig az így megjegyzett versekről elmondható, hogy bármifajta könyvhöz, könyvtárhoz, szövegbázishoz képest valóságosabbak, mert élőbbek; mert organikusak, mert együtt lélegzenek azzal, aki magában őrzi őket; mert a legnemesebb adathordozóba, az emberi lélekbe vannak beírva és ebből az állományból, ebből az archívumból már csak az agyi értelmesedés különösen súlyos, klinikai eseteiben törlődnek.

Beszéljünk ezúttal, kivételesen, ne valamely versről, hanem egy költőről. A fenti sorokat Zudor János írta mintegy harminc évvel ezelőtt; azóta hordozom magamban, Zudor számos más szóképeivel, verssorával vagy strófájával együtt; ahogy mondtam: nyilván pontatlanul, mégis hűségesen.

Nehéz megmagyarázni, miért nem figyelt föl igazán a kritika Zudorra; soha igazán. Mindig csak egy szűk kör ismerete, becsülte, szerette és idézte őt, mindig csak kevesek támogatására számíthatott, azokéra, akik tudták, mekkora tehetség pazarlódik el ezekben az ezredforduló évtizedekben itt a szemünk előtt.

Ki pazarolja?

Elsősorban persze ő maga – sietünk ujjal mutatni feléje –, mert életképtelen, mert nem normális, mert ötvenévesen is gyógyíthatatlanul gyermek maradt; mert nem foglalkozik pályázatok írásával, nincs önpírja, nem képes hasznos kapcsolatokat építeni, jó helyen lenni jó pillanatban.

Az a néhány, hadigazdálkodási példányszámban megjelent verseskötete régiesen felszívódott, eltűnt, szublimálódott; most, amint nyúltam volna a polcra, látom, hogy már nekem sincs belőlük. Jó szívvel adtam oda, ha kérte valaki – minél többen olvassák, annál jobb –, ha meg nem kérte, csak úgy levette és elvitte, még jobb: azt jelenti, hogy vannak mindenre elszánt Zudor-rajongók.

No és még ki pazarolja – őrajta, saját magán kívül – azt a tehetséget, amellyel a hetvenes években feltűnt, oly sokat ígérve az akkori borús egek alatt?

Mi mindannyian. A kor. A kritikások. A szerkesztők. A pályatársak. A közömbösek.

Nemrég meghalt Kolozsvári Papp László. A kortárs magyar próza – eh, mit kortárs; szóval: – a magyar próza nagy alakja. Mellesleg az EMIL alapító tagja.

Kolozsvári Papp vette a fáradságot és eljött Kolozsvárra, mikor megalakult az EMIL.

Mikor Kolozsvári eltávozott közülünk, az EMIL nem vette magának a fáradságot a.) hogy a temetésén megjelenjen; b.) hogy legalább egy koszorút küldjön, s ha költségvetéséből nem telt, hát eljuttasson a temetésre legalább egy szál ibolyát – mint a szerénységnek, mint saját szerény hatékonyságának a szimbólumát.

Zudor még él. Az EMILnek ez teljesen mindegy; körülbelül annyira érvényesíti az ő érdekeinek a védelmét, mint amennyire kegyeletes volt Kolozsvári Pappal.

Zudor János lakására, amelyet édesanyjától örökölt, szemet vetettek a nagyváradi lakásmaffiózók. Az eredmény, a végkifejlet nem lehetett kétséges. Zudor János a József Attila-centenárium évében az utcára került. Ez lett az ő József Attila díja. Ennyire volt képes megvédeni őt a kor; a közösség; a törvény, a jog; az erdélyiek; a magyarok; az írók; a város; az EMIL; a detektívek. Mi.

P. S. a szerkesztőséghez. Ezen írásom honoráriumát kérem a költőnek eljuttatni. Cím: Zudor János, Oradea, Körös-part. Ha rossz idő van, akkor az állomási váró.

A Dégenfeld család

Genesis

három gondolatot tettem magamévá
nem erőszakoltam meg őket
csak rájuk másztam
szétnyitották zárójeleiket
igazi bátorítás volt mondhatom
miközben autók mentek el
dudált a szélvédő is
nyögdécselt a járdán
a három gondolat meg én

Exodus

szemellenzöt raktam fel
hogymég beláthassam önnön határait
vagy csupán a két ország közötti tér
definiálásáról lenne szó
sorompó tábla vonal
négykerekűek hosszú sora
anno tenger kékség PARTIfecskék
löncsölő kislány voltam még 89 nyarán
aztán jött a joghurt a változás
a sorompó tábla vonal
a sorompó tábla vonal
magába zárkózott bizonytalan
нема мајар

FEKETE RICHÁRD

Az időtlen Párizs

Harmonia

Megkondul az autópálya
Párizs irányt kedvesen
Én a buszról kukucskálva
Nesteázok csendesen

Moment

Mostan harangkondulás a szívverés
Egy fullasztó élet mély vallomása
Tornyokban szálló fásztó feledés
Ricsinek oltáros szempillantása

Templomrégiségek üvegeznek és
Rózsában fürdik emléküik varázsa
Feledni őket egy halál is kevés
Nemhogy az élet gyarló égi mása

Néha csak úgy halálra írnám magam
Néha meg kettétörném a tollat
Az egyetlen lényt, ki feltétlen szeret

Meghalhat a világ, minden, ami van
Még a toll is atommá bomolhat
Én nézem, nézem a párizsi eget

Le monde

Váltakozva zúg a tavasz
Ugyanúgy mint régen
Meghasadva lófrálunk az
Oszthatatlan térben

Szívünk kőből, lábunk vasból
Napnyugtával kinő
Épp ahogy az alkonyatból
Sejlik fel az idő

Mindennapi bárgyú gondok
Ollózatlan gégek
Ha elmetsszünk minden torkot
Hogy látjuk a végét

Ennek a csuda világnak
Mi lehet az újság
Vádon élve, mint az állat
Sorsunk ciklikusság

Emberségünk reménytelen
Bizonyágot talál
Bizonyág csak kettő elem
Szerlem és halál

Én megöltem a szerelmet
Eldobtam a gondot

Cérnaszállal fojtson engem
Ki hagyta a gombot

Nyugodt szívvel varrogatni
Szünes vagy szüntelen
Minden gombnak meg kell halni
Ennyi a szerelem

Körhintával himbálózni
Keserű szenvedés
Szenvedésben hintálódzni
Három nap sem kevés

Megfizettem hatalmamnak
Kegyetlenül érte
Szétszakadt oszthatatlan
Érkoronám vére

Két részre vált kutyalében
Tüzel most a falka
És a tavasz szerelmében
Önmagát ugatja

Confession

Üres téli éjszakák
Júliusi dalok
Feledni a sír szagát
Koporsótlan vagyok

Léha-lelenc lelkenek
Lehetetlen lenni
Keresetlen kényszerben
Korbácsol a semmi

Keserű a diadal
Mely ösztönömbé fű
Édes vereséggel vall
Az álmos földi bú

Élt: 24 évet

Józsának, soha
nem feledünk

Elégtek az imába font szavak
Elfogytak vénánkból a könnyek
Később elért a gyaur fuvallat
És a szavakból újra könny lett

Most Párizsban ülök a falat
Bámulva és megannyi ötlet
Megannyi terv pislog a pirkadat
Selymén, mely téged örökít meg

Téged gyászol a békés zúrzavar
Arany nesz pukkan a nyár nyomán
Hogy már harapni lehet a telet

Nézz hát barátunk lelkünkbe hamar
Hogyan sugárzik sorsunk során
Tőlünk, Neked az örök szeretet

GÖMÖRI GYÖRGY

Éjszaka havazott

A tündér hó a kertünkben világít,
rég-ismerős hó, mely most súlyosan
ül padon, ágon, borzas bokrokon,
s mert szél alig fúj, szinte rezzentlen
szeszélyes csipkeminta körtefán,
s a kis fenyőfa vállán égi kendő.
Az egyik fára óvatos madár száll,
csodálkozik – mi történt éjszaka?
Mert ami nekem tündértisztta hó,
az néki tartós éhezést jelent,
ínséget, s – ki tudja? – talán fagyhalált.

Öregedő férfi
dilemmája

Barátom, Alex, egy szeretőt tart, meg egy feleséget.
Ennyi az élettől, mondja, „kijár neki” még.
Mert tehetős – teheti, ám meddig bírja az ember,
Hogyha két nő egyszerre őt *ugyanúgy* szereti?

2004 őszén

Zene

Még a tehének is jobban tejelnek Mozarttól
fogorvosom néha Beethovennel működik a számban
máskor meg Vivaldival
sörhirdetés a tévében az álmatag „A végzet hatalma”
– nemcsak a végzet a zene is hatalom
tartósabb mint a politikusoké –
hangmágia húrvarázs dallamok vizesése
s a holtak vak világát átfényli Orfeusz zenéje

A Lánchíd alapkövetétele

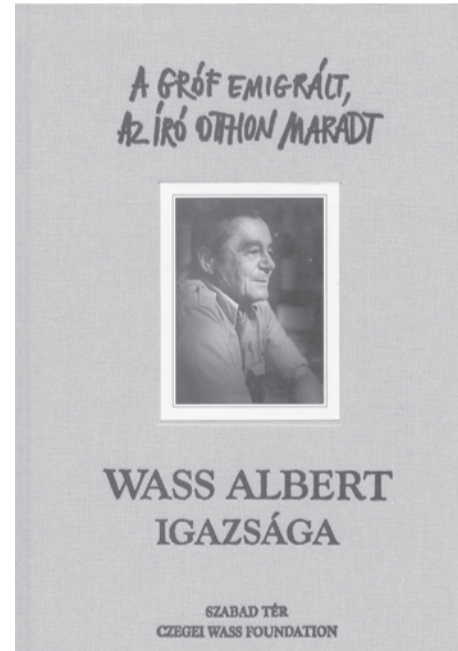
Az alkotó emlékezetét idézendő, újabb két kötet látott napvilágot: előbb a Kráter kiadásában *A kő marad...*, nem sokkal utóbb a Szabad Tér és a Czegei Wass Foundation gondozásában pedig a *Wass Albert igazsága*. A címek alapján aligha gondolhatnánk, hogy a két könyv nem hagyja abba a bestseller-szerző körül évek óta tartó kiadási, örökösödési vitákat. Ha befejeződött, jogerős ítélettel, a bírósági per, folytatódjék akkor a perpatvar. Eddig a pomázi Kráter és a marosvásárhelyi Mentor ütközött egymással, most beállt a csatasorba a Szabad Tér is. S ha esetleg a kötet születésének céljáról és okáról fölvilágosító előljáró beszéd alapján, meg a benne szereplő írások nyomán nem volna egészen nyilvánvaló, hogy kinek szolgált muníciót, akkor a napnál világosabbá válik ez abból a két részes hosszú dolgozatról, amelyet Czegei Wass Huba, az író fia szerzett, és amely Lukácsi Éva fordításában előbb a marosvásárhelyi *Népújítás*, majd a budapesti *Nyugati Magyarság* hasábjain jelent meg. Itt „kénytelen” kertelés nélkül fogalmazni a gyermek: mindenki – mondja –, aki e könyvet, továbbá a Mentor kiadta Wass-köteteket veszi meg, az indirekt módon az író rehabilitációját és misszióját, jelesül a holtmarosi árvaházat támogatja. „Ha a Kráter Kiadó által kiadott könyveket veszik az olvasók, akkor annak hasznából néhány ember zsebébe tömik meg pénzzel!” – állítja, a „ravaszág és lelkiismeretlenség képviselői”-nek nevezve őket. Ez a vád is sejtetheti, mekkora indulatok fortyognak a mélyben, noha a könyvek lapjain most nem csapnak olyan magasságokba, mint korábban. A Kráter még csak csak odaló a Mentorra, többnyire lábujgyetekben siet közhírré tenni annak szerkesztési elveivel való egyet nem értését. A Szabad Tér még nem lödöz.

Ha harcászati kifejezésekkel kellene érzékelteni a köztük lévő különbséget, akkor talán *találó* lenne az ő kötetüket úgy jellemezni, hogy igazából még a terepgyakorlatoknál sem tartanak, nem hogy frontot mernének nyitni. Sőt, úgy fest, valami miatt érdekük együtt menetelni. Amikor például Wass Albert halála kerül szóba, elmondják ugyan, hogy rengeteg félreértés, „hamis legenda” alakult ki körülötte, ám nincs merszük egyértelműen kijelenteni: az író öngyilkos lett. A „valószínűleg” bizonytalansága itt éppúgy az ellentmondások és rejtélyek fenntartására hivatott, mint másutt a Nobel-díjra jelölés mindaddig senki által nem bizonyított állításának tényként való elfogadása. S aztán, ha nem esnek is révületbe, hogy az „írófejedelm” előtt hajlongjanak, ám erős rá a kísértésük és a készítésük, midőn Kölcsey, Petőfi, Arany írói és emberi nagyságához mérik „e nagy magyar” személyét és életművét. Épp ennyire bizonyítatlan marad, alighanem mindörökké, az a tételük, hogy a „magyar regény 20. századi megújítója ő”. Ezt az a Takaró Mihály jelenti ki, aki Raffay Ernővel és Vekov Károlyval együtt szerepel a szerzők, Raffayval és Somlai Zsuzsannával pedig a szerkesztők névsorában. Szerzőként előbb a máshonnan már jól ismert életrajzot írja meg; a megszokottnál kevesebb ugyan a filológiai tévedése, de egy-két kényesebb ponton (például az első feleségtől való váláson) ugyanúgy átsiklik, mint mások, korábban. Feladata az is, tisztázza hősét a háborús bűnösség vádjában – segítségére van ebben a kötet legaprólékosabb tanulmánya, Vekov Károlyé, amely tényekkel és dokumentumokkal igazolja az 1946-os per koncepcióját. Itt Raffay Ernő írásának (*Néhány megjegyzés Wass Albert „háborús bűnössége” és „antiszemizmusa” kapcsán*) is megvan a szerepe, ami kevésbé mondható el arról a terjedelmes tanulmányáról, amelyik az alkotó munkásságának 1918 és 1945 közötti történelmi és társadalmi hátterét rajzolja meg. Ez előtt ugyanis annyira elmosódik az író alakja, hogy szinte bárki ott állhatna helyette, Tamási Áron vagy Karácsony Benő csakúgy, mint Markovits Rodion vagy Berde Mária – csak azokat említve, akiket

Két könyv Wass Albert emlékezetére

az 1920 és 1945 közötti irodalmi kánon problematikáját a vázlatosabbnál is vázlatosabban fölvető Takaró Mihály valami ok miatt nem sorol a korszak Wáshoz fogható, legjelentősebb erdélyi regényírói közé. A Raffay rajzolta háttér tehát olyan távol húzódik, hogy oda nem is hallatszhatnak az író legmélyebben foglalkoztató kérdések, nem látszhatnak, nem mutakozhatnak azok a jellegzetességek, amelyek az életszemléletét, világfelfogását elválasztják, megkülönböztetik a kortársaitól. Másféle gondot vet fel Balázs Ildikó több mint félszáz oldalas, „*A nagy íróvá érés kora*” címet viselő dolgozata vagy Takaró Mihály regényelemzése, amely az *Adjátok vissza a hegyeim!* legfőbb érdemének és sajátosságának egy új küldetés tudat megszületését, írói és politikai hitvallásának kifejezését látja. Ezek – ismét harci kifejezéssel élve – akár a békejobb nyújtásának tanúsítói is lehetnek, hiszen megjelentek a Kráter válogatásában is. Csak hogy ott a Takaróé egy volt a sok elemzés közül – itt viszont az egyetlen egy, ami mindenképpen aránytalanságot jelent. Még ha a regény az életmű kiemelkedő alkotása lenne is, és nem „irodalmi kiáltvány”, mint aminek egyik elemzője tartotta – akkor se lehetne elfogadtatni, hogy az emigrációs alkotások közül az összes többi mellőzi. Pontosabban: alig két és fél oldalra futja, Takaró „néhány gondolat”-

Wass Albert igazsága, Szabad Tér és a Czegei Wass Foundation kiadása, Budapest, 2005

ára az Amerikában írt regényekről. Ezért állíthatni, a Szabad Tér nemhogy a terep- vagy hadgyakorlatoknál, még ezek előkészületeinél se tart. Balázs Ildikó más eset: ő lényegében kivonatolja, lerövidíti a Kráternél közölt önmagát. Próbára teszi az olvasókat: vajon észreveszik-e, hogy amit ottan csak feltételezően fogadott el – nevezetesen, hatott-e Lagerlöf svéd írónő romantikus regénye Wáshra –, azt itt nemcsak hogy készpénznek veszi, de még következtetéseket is von le belőle. De próbára teszi a szerkesztőket is: figyeljenek-e az ott is, itt is szereplő szarvashibára: a *Vaddisznós Jákob* című elbeszélés történelmi hitelességét egyfelől azon méri, hogy a trianoni döntés után a báró földet oszt, másfelől viszont idézi a zárlatot, amelyik szerint „így történt ezerkilencszáztizenkilenc decemberében”. Ha így történt, Trianon előtt történt, ha másképp, akkor esetleg utána. A szövegűző sietsége mutatkozik aztán abban is, hogy Várjassnak nevezi (Várjassy helyett) a *Mire a fák megnőnek* családját. Az viszont aligha a kapkodás jele, hogy *A temető megindul*, mint az első világháborúban megcsönkített, kifosztott országért felemelt hang

Wass Albert emlékezetére. A kő marad..., Kráter Kiadó, Budapest, 2004

méltatódik – valószínűleg abból az erkölcsi megfontolásból, hogy ha e kórúdrámában nincs is szó se a nemzetről, se a magyarságról, az olvasó jóindulatát csak jobban meg lehet nyerni a „feldarabolt és elpredált ország” erdélyi részében felhangzó „jajkiáltás” hallomásával. Különösen, ha a szerző tragikus előérzetét azzal akarja bizonyítani, hogy az 1932-ben keletkezett kórúdrámát a „második világháború előestéjén” írottának mondja. Másutt nem a tévedések, hanem az aránytalanságok tűnnek föl: a regények értékelésekor mindenképp, de a *Tavaszi szél* című színmű bemutatásakor is. Nem erény az sem, hogy a bibliográfiájában felsorolt szakirodalomra elvéve, ha hivatkozik, pedig támaszkodhatna rájuk, amikor túl magabiztosan állít valamit. Lukácsi Éva dolgozata sem a visszafogott hangjáról ismerszik meg. A „*Wass Albert missziója az amerikai magyarok között*” szövevénye mindenekellett az író művei és személye iránti elkötelezettségből fakad. Ez azonban nagyon is lehetővé teszi, hogy eddig nem tapasztalt erős fénybe s új megvilágításba helyezze az amerikai magyarság politikáját és etikáját: meggyőző példái vannak mind az író által legnagyobb büntetést tartott közömbösségről, mind pedig a széthúzásról, marakodásról. Az persze a tanulmány célzatosságához tartozik, hogy a végén szinte felszólít rá: a Mentor könyveit vásároljuk, mert akkor „a bevételeket biztosan erdélyi missziós célokra fogják fordítani”.

Jelen esetben pedig *A kő marad...* tanulmányozása kínál több szellemi izgalmat. Elsősorban annak a fogadtatástörténetnek köszönhetően, amelyik – kisebb-nagyobb hiányokkal bár, de – mégiscsak megmutatja, művei megjelenésekor miképp vélekedtek a szerzőről korának kritikusai. A névsor tekintélyes. Mindjárt az elején Dsida Jenő, aki Wass Albert verseit ugyanabban marasztalta el – utánnézésben, erős Ady-, Reményik- és Áprily-reminiszcenciában –, amiben legújában a mostani összeállításból szüklátókörszűzre vallóan kihagyott Szakolczay Lajos. Méltatói és bírálói között volt aztán Kiss Jenő, Thurzó Gábor, Schöpflin Aladár, Szabédi László, Kádár Erzsébet, Fėja Géza és más is. A *tútokzatos özbakot* ismertető Pilinszky János szerint Wass érzékeny, „szemlélődő lélek, mondatai az álom varázslatával hatnak, mégis fegyelmezett, szigorú stílus ez”. Mind az elismerések, mind a kifogások nyomon követhetőek aztán a későbbi elemzésekben. Jelzői mintegy annak, hogy ki milyen igénnyel és igényesen nyúlt egy-egy Wass-kötethez, benyomásait szembesíteni igyekezett-e mások, irodalom-

történészek korabeli véleményével. Épp e feltételezhető, ha nem is elvárható igényesség miatt akár az az ajánlat is tehető, hogy a három részre tagolt kötetnek az utolsó részével, ezen belül is az első egységgel érdemes kezdeni az olvasást – merthogy ez esetben kiviláglik, az első rész szerzői közül ki mindenki vette a fáradságot az életmű alaposabb tanulmányozására, az adott műről szóló tanulmányok megismerését elemi kötelességüknek tartották-e. Az eredmény lesújtó. Hogy mennyire az, érzékeltetésül az egyébként is (ismét) hanyagul gondozott, azaz gondozatlan kötetből egynéhány példa. Az emigrációig tartó életpályán végigtekintő Fráter Olivér: lelke rajta, ha a románokat csak oláhokként képes megnevezni, legyen aztán zaklatottságának tünete az is, hogy együgyűen az íráson belül Kemény Jánost hol grófnak, hol bárónak nevezi – az azonban, hogy a másik tanulmányában (*Wass Albert életpályája az emigrációba kényszerüléstől haláláig*) elmulasztja Dunai Ákos mondatait (*Wass Albert hazatér*), már túl van a megengedhetőség határán. Hasonló az öniméltó módon kétszer is szereplő Fábán Gyula esete: együgyűen az íráson belül egyszer Márai Sándorral együtt alapítják meg az Amerikai Magyar Szépművészeti Céh, máskor Márai nélkül – hogy higgyünk a tanulmány szerzőjének, ha saját magát sem olvassa? Igaz, és ne legyen mentségére mondvá, hogy az elemzésre kiválasztott kötet (*Jönnek*) sem, hiszen a szovjetek második világháborús kegyetlenkedéseit olvassa ki – az Észak-Erdély második bécsi döntés utáni helyzetéről, 1940 nyár végéről beszámoló riportból. Hol voltak még ekkor az oroszok! Hasonló fordul elő Kovács Ferenc cikkében is, amelyik a *Farkasverem* cselekmény-idejét feltehetően a *Mire a fák megnőnek* korával keveri össze, ám nem bizonyos, hogy a szerző hibájából. Lehet, a nyomda ördöge babrált ki vele itt is, mint ahogy az hagyta befejezetlenül a *Korunkból* átvett írását is (*Wass Albert – redivivus*). Annál inkább feltételezhető ez, mivel a kritikus tartózkodik a túlzásoktól – a többek által korszakos jelentőségűnek tartott *Karl és kasza* egy részét például „elsietett króniká”-nak, „bevallottan tendenciózus írás”-nak minősíti.

Alkalmat teremtve arra a szembesítésre is, ami a Kráter-könyvben az újabb izgalmat okozhatja: az emigrációs kritikák és a mai hozsannák összevetésére. A müncheni *Új Magyar Útból* véve az egyik példát: Kovács Ödön már 1950-ben úgy látta, hogy a ma sikerlistás *Adjátok vissza a hegyeimet* szereplői között sok a „típüsember, különösen a megszállás utáni idők rajzában még a drámai epizódok, a komisszár meghasonlása is túl szabványos, ez évek bonyolult jellemeit, sorsait és eseményeit túl egyszerűnek látja az író”. A másik példa négy évvel későbbi és a *Katolikus Szemléből* való. Ugyanerről a regényről itt írta Várady Imre, hogy nem egy helyén keresettnek, mesterkéltnak hat, és hogy a „gondolatközlés szükségérzete erősebb volt benne, mint a művészi alkotóvágy”. A bűvöletes hatású *Tizenhárom almafa* kis szépséghibájának pedig azt tartja, hogy szabadjára engedi benne „megrögzött ellenszenvét az anyaországgal szemben” – és így tovább, odáig, ami e tanulmányt a szakirodalom legjava közé emeli, hogy szükség van a művek esztétikai, poétikai elemzésére és mérlelésére is, vétek csak ideológiai vagy szociológiai szempontot érvényesíteni. A tárgy-szerűség és a tárgyilagosság emeli a kötet középső – igaz, igen csekély – részét a többi fölé: itt Jászó Anna a prózai művek stílusáról, Balázs Ildikó a *funtineli boszorkány* nyelvi világáról értekezik, illetve ugyanó nyújtja azt a fordítástörténeti vázlatot is, amelyik fehéren feketén bizonyítja, Wass Albertet mennyire fogadta be a világirodalom. Semennyire. Nem öröm ez, természetesen. De búslakodásra sem ad okot. Annál inkább az életmű józan értékelésére, a művészi erények és fogyatékosságok együttes számbavételére.

Mint minden vasárnap, ez alkalommal is mellőzték a koránkelést a kocsmák alkalmazottjai. Ezen tendencia különösen a nyári hónapokban nyer érvényt; ilyenkor az angyalok és az összes szentek is később kelnek néhány órával. Már javában túl van a hajnali megnyilatkozás varázsán állat és növény, melyek különös, émélygős szagokat pumpálnak a levegőbe. Akár egy rózsaszín cukrászda ragadós parféparadéja, nehéz, szirupos szagokkal. Az angyalok ásitva emelik le szárnyaikat a fogasról – ahová este akasztották –, dagadt szemekkel néznek dolog után. A szentek sokasága hosszas művészhatót fészül hosszasan. Mert a terjedelmes hajzatot muszáj megrendszabályozni, szépen is néznék ki igénytelenül a legigényesebb hivatalban. Mint már mondtam, az alkalmazottak mellőzték a koránkelést. A történet színhelye is azok közé tartozik, ahol, bár egy-két alkalmazott van rendszerint a közönség szolgálatára, biztos vagyok benne, hogy a háttérben van még néhány beosztott, kik a kiivott poharak fölé árulnak különböző csecebecskéket. Így füledő szerelmet, mely a vakító világoskék Ámori ámulatából kallódik a sötétebb tónusok irányába, akár egy fáradozó parkett-táncos, többféle ízesítésben csatlóást, megbízható és kevésbé megbízható barátságokat. Ezek amolyan láthatatlan szolgák makulátlan libériákban, érezni lehetetük, mikor feltűnés nélkül az asztalok fölé hajlanak.

Tudom és hiszem, hogy vannak még nyilvános társasági helyek, hol olykor ösztönösen erős, ősi igaz – akár egy fohász – ingerek sülnek ki halovány villámok vékonyan recsenő-zizzenő ág-bogában. Ezt az asztalok felett, mélyen belül az italok, az ideálok, a szerelmi és lelkes metafizikai megvilágosodások és eltévelyedések tömött kódében figyelhetjük meg.

A csapos leány perről-percre tér magához. Lassan felpörög, lehelete savanykás. Vékonyan feszülő testének kipárolgása üdít és megnyugtat. Ásítok. A hamutartó is ásít, mire én torkába nyomok egy parázsló dévidoffot, csupán a rendreutasítás okán; viselkedjen az alkalomhoz illően. Leteszem az újságot, a napihírek tűnő emlékei közt tűnődöm. Még pontosabban: neszelek. Fejlődő berregést hallok, gyorsuló zakatolást, füleimmel egyre inkább érzékelem a szerkezetet, olajozottan üdvözlik egymást az alkatrészek. A világot begyűjtötték. A fűtő az előírásnak megfelelő mennyiséggel dob a kazánba. Becsukja a vasajtót, kezet mos és megy intézni maszek ügyeit. A rutinnal megrakott évek megtanították neki: vannak hetek, mikor elég jól beindítani az üzemet, aztán a többi megy magától. Önműködik, nagy lánggal, fényben és szagokban kissé pazarlóan. Lassan minden felpörög.

Hasonlóan a bicikli kerekéhez, ami Zsófit, az apró, formás tanítónót lezötyköli a kocsmába, laza csevely céljából. Egyívásúak vagyunk nagyjából, hozzáteszem, nem csak ez jogosít fel bennünket egy ivásra. Rég nem láttuk egymást, a gépe Ferihegyen szállt le nem rég. Londonban volt majd' egy évet. Gyerekeket vigyázott és tartott karban – ha megérdemelték –, talán néha sarokban is. A sokat ázott angol fővárosban egy volt a sok közül, akik szerencsét próbálnak a szelíden sznob, fölényesen felséges birodalomban. Anglia jó ideje tegező viszonyban van a világgal, annak összes országával és azok világszertei lehetőségeivel, ami tiszteletlenség. Bár ez nekünk itt és most nem oszt nem szoroz. Egyébiránt London hasonlít a sokat ázott és szárított selyemhez is. Van itt selyemből köntös és cipő, ízlés és értékrend, sápadtan selymes az angol lányok bőre és vannak fiúk is selyemből a Sohoban gőzölgő lebujszokban, rakáson. Mint még számos országban, Angliában is szaporodik a lakosság, a sok Zsófi pedig oviba, iskolába viszi, eteti a szaporulatot. Néha közösen énekelnek. Szolgálatukért a Zsófik itthoni viszonylatban jelentős honoráriumot kapnak fontban, amit a mi megfontolt Zsófik is megfontoltan fordít majd szükségleteire. Nagy párosszal meséli élményeit alig-ruhájában, éppen hogy van rajta textil. A levegő rezonál, lassan már csak délibábként látom tehetséges alakját, amint ásványvizet tölt a poharában izadó jégkockákra. Nagyot kortyolok sörömbe röhögve. Hiába, néha rá kell segíteni a természetátra, főleg biológiai értelemben, különös tekintettel a folyadékpótlás eme habosan kesernyés formájára. Meg egyébként is jobban

SZÁVAI ATTILA

Snittkép

érzi magát bizonyos hőmérsékleti adatok közt az a hetvenkilényi csont, hús és bél, mely Szávai Attila elnevezéssel került forgalomba lassan huszonnégy éve, kisebb konstrukciós hibákkal (ezekre a szakszervezet már több ízben felhívta a vállalatvezetőt és szíves figyelmét).

Zsófi szereti a gyermekeket, ahogy ezt mondja érezhető, hogy néhány év múltán tulajdonosa fog válni. Rajta van az ügyön. Amióta az erdélyi székely sráccal van együtt – nem túl rég –, határozottan megszerpült. Van benne egy valamikori vidéki cseléd lány jól nevelt, üde bájából (enyhe tájszóval), de hasonlít egy tál cseresznyére is, ahogy nevetve meséli, hogy Londonban a kocsmák nagy része már este tizenegykor bezár. Ami meglepő és tanulságos: ez az intelligens és steril nép nem szeret korán érkezni, a napnak éjféli vége, punktum. A cselédsors és a cseresznye összefüggéseit kutatva Csehov *Cseresznyés kertjének* meghitt nyitóképében látom az arányosan szolid testű cselédet, Dunyását, ki egy májusi hajnalban Párizsból érkező gazdáit várja a gyerekszoba gyertyafényében. Dunyásából lassan ismét Zsófi lesz, aki kedveséről, Aronról áradozik rajongással. Meglepődve veszem tudomásul a fiú szerető-gazó képességeit. Néptáncoktató Ó, pirotechnikus, fazekas és hegymászó. Zsófi, mint azt többször megjegyezte, különösen vonzódik a kalandor természetűekhez. Abban persze egyetértettünk, hogy a szatmári koreográfia

és a bögregyártás nem feltétlenül lenne biztosíték egy tetemes életbiztosítás abban az esetben kiutalásához, ha az emberrel történe valami egészségtelenség. Arra különösen büszke, hogy Aron megvárta itthon, mármint úgy értendő: nem vitt korongozni más lányt, pláne bokázni. Türelmes nép a székely, egyeztünk meg. Továbbá tisztánlátó, szomorúságra hajlamos, szeretnek jól élni. Aron családja jó ideje nagyobb ház építésébe fogott, a régi lakás szűkös már és egy kissé unalmas is. Az új fészek falai tíz éve fejlődnek. Türelmes nép a székely. A nagy Európa átlagemberei felett lebegnek néhány centivel, a bölcsesség és a méltóság mosolyával. Ezt most leginkább Zsófi látja így. Aront féltékenként tiszteli, ami a szerelem ködlésén át természetes, törvényszerű és kötelező. Bizonyára bizsergett lelkében ez a kába kohézió akkor is, mikor hétvégente a Temze partján sétált, vagy mikor a Regent's Park illatos avarpaplannal kínált neki langyos pihenést, aranysárga bódulatot a mézet lélegző őszen. Megcsörren a telefonja. Illúzióromboló a szoftverit visítás. A vonal másik végén székelyi éneklős beszéd, választékos eleganciával. Zsófi olvad. Mennie kell, mondja, örült, hogy találkoztunk. Kifogja a bringát, szinte repül a szerencsés székelyhez. Snittkép. Amennyiben a rendező ezt a jelenetet meghagyja, úgy kéretik lassítva játszani, a hajlobogására szükség szerint szélgéppel rásegíteni.

Zrínyi Miklós

ORBÁN JÁNOS DÉNES

rovata

DEBÜT

**Ferenczy
Aba
Sámuel
Amadé**

Lecke

Megtanultam szépen öltözködni – fehér ingre fekete zakót; ízlésesen, elegánsan.

Megtanultam a helyes testtartást – egyenes háttal ülni, fekvüdni.

Megtanultam nem beszélni – akkor sem, ha kérdeznak.

Diszkréten összeszeszem két kezem a ravatalon.

Dukál

Két kezét Napra feszíti az empirista, majd szájából kilökte nyelvét irhaszemölcsöket és ízlélobimbókat nevel. Piros vére vágat végig a föld repedésein – indukál.

A racionalista bordái rátapadnak fémdobozának falára; homlokorszényébe gyüri porladozó fejbőrét, majd koponyájából egy darab csont pattan le – dedukál.

Vibráló ionlapok között minden háztartásban megbújik aljasul a média. Családtaggá válik a képernyő, mely gombnyomásra lesz gyilkos, politikai vagy riporter, ki butít és redukál.

Hosszú női lábak fonódnak össze nyakamon; combjából kinőtt rancos kezek gombolják ki nadrágomat, és felkészítenek az elsőre: hisz minden nagykorúnak dukál.

Sánta, sikkes, csokonais szonett

Hová repítesz engem, csalfa ál-remény?
Királyi trónomat feladtam a konok beszéd mögötti lagymatag szitártorok selyemdalanak. Atkozott fausti lény!

Hová repítesz engem, csalfa ál-remény?
Kemény kövek között pihentető homok sebet szakít mezítelen szabad korok vörös fűvén. Miért követlek, égi fény?

Megöltek átok ajkaid, – minden szavad egy-egy robusztus éji téglá; a szökés világos-ónos utcatorlaszán apad.

Ruhámat ócska rongyokért cseréltem el, a hárem édes illatát vetem be ágy gyanánt, – kavics pokróccal majd a hold föld el.

„Tisztelettel hajlunk meg a szellem és a szív nagysága előtt”

(Herczeg Ferenc)

– Száz éve áll Nikolaus Lenau bánsági szobra –

Száz esztendővel ezelőtt, 1905. június 12-én, pünkösd hétfőjén leplezték le Csatádon (ma Lenauheim), nagy ünnepség keretében, a klasszikus német költő, Nikolaus Lenau (1802–1850) szobrát.

Nikolaus Lenau (Nikolaus Niembsch Edler von Strehlenau) 1802. augusztus 13-án született Csatádon. Apja, Franz Niembsch, kincstári írnok, anyja Maria Antonia Therese, született Maigraber. Szülőháza az egykori jószágigazgatósági épület volt, mely később a csatádi takarékpénztár tulajdona lett. A család rövidesen Budapestre költözik. Lenau 1812–1815 között a pesti piarista gimnáziumban végzi a három alsó osztályt. Latint, magyar nyelvet tanul, s itt mutatkozik meg zenei hajlama. 1815-ben Tokajba költözik. Itt ismerkedik meg Lenau a magyar pusztával, s később lelkébe a magyar népdalok ritmusa. A család anyagi helyzete egyre romlik. Hogy tanulmányait tovább tudja folytatni, 1818-ban a Bécs melletti Stockerauba költözik, gazdag nagyszülei, Joseph Niembsch ezredes, valamint neje, született Kellersberg bárónő vállalják további taníttatását. Középiskoláit Bécsben végzi, majd három évig filozófiát tanul s egyetemre készül. Franciát és angolt, majd 1824-ben, Bécsben jogot tanul. 1826-ban megszakítja jogi tanulmányait s orvostanhallgató lesz. Nagyanyja halála után ismét megszakítja tanulmányait. Első verses kötete 1832-ben jelenik meg. Rövidesen nagy hírnévre tesz szert. 1835-ben újabb kötettel jelentkezik, majd 1836-ban megjelenik első nagyobb szabású műve, a Faust, amely rövid idő alatt négy kiadást ér meg. 1837-ben a Savanarola, majd 1842-ben a híres Albigensek című kötet jelenik meg. A siker nem boldogítja. Anyjától örökölt búskomorsága, labilis idegrendszere, szerelmi csalódásai az örületbe kergetik. 1850. augusztus 22-én temetik el a weidlingi temetőben.

A szoborállítás gondolata, Lenau „hazahozatala”, emlékének megőrzése már régen foglalkoztatta a kor értelmiségét. A költő születésének századik évfordulója alkalom lett volna a szoboravatásra, Rákosi Jenő, a Budapesti Hírlap főszerkesztője gyűjtést indít. A szobor nem készült el a centenáriusra. Jórészt pénzügyi

nehézségek miatt, de más objektív okok is közrejátszottak. A szobrot ugyanis Fadrusz Jánosnál rendelték meg, aki nem tudta befejezni az elvállalt munkát (1903-ban meghalt). Végül is a fiatal Radnai Béla szobrászművészt kérték fel az emlékmű elkészítésére.

A centenáriumi ünnepségen megtörtént a szobor alapkövetétele Csatádon. Az ünnepségen, mely a község házában tartott díszgyűléssel kezdődött, a kormány több képviselője, írók, újságírók vettek részt. A templomban Blaskovics Ferenc apát és Eisele helyi plébános mondott beszédet. A község háza előtti téren Herczeg Ferenc magyarul szólott Csatád nagy szülőföldről. Többek között ezt mondta: „Magyar földön magyar művész munkája hirdesse, hogy mi tisztelettel hajlunk meg a szellem és a szív nagysága előtt, és hogy nemzetünk háládatos akar lenni azok iránt, akik szeretik. Lenau Miklós pedig szerette a magyart.”

Az ünnepelők ezután Lenau szülőházához mentek, ahol Herczeg Ferenc az MTA és Rákosi Jenő a Kisfaludy Társaság nevében megkoszorúzták az emléktáblát. Erhard Imre és Löffler Géza Lenau költeményeket szavaltak, majd a Himnusz és a Szózat zárta az ünnepséget, amelyet délután 200 terítékes lakoma és este táncmultság követett.

1904. augusztus 13-án a Délmagyarországi Közlöny arról tudósított, hogy „Radnai Béla szobrász a pozsonyi Petőfi szoborpályázat miatt nem készülhetett el teljesen a Lenau szoborral s mostanság az ércöntőkben is rendkívül sok a munka, ezért a Lenau szobor augusztus 13-ra tervezett leleplezését el kellett halasztani.”

A szobormintát Radnai Béla végül is 1904 októberére befejezte, s miután a magyar országos képzőművészeti tanács azt megsemmisítette a szobrász Várbarázi műtermében, s jóváhagyta, még az évben ércöntőbe került. Az elkészült szobrot 1905. június 12-én avatták fel Csatádon.

A szobor ma is a község háza előtt áll. Lenau egy kőpadon révedezve, bánatosan néz szülőháza felé, amerre a háta mögött álló géniusz is mutat. A talapzatra „Egykor és most” című verséből vették a költő sorait:

„Újra vágyom a vidékre,
Ahol boldog voltam én,
Ahol éltem, álmodoztam
Gyermekkorom idején...”

A szoboravatásra érkező vendégeket a főjegyző, Bartole József fogadta már a zombolyai állomáson, ahonnan a kirendelt lovas kocsikon szállították őket a 14 kilométerre lévő Csatádra, amelyet erre az alkalomra nemzeti színű zászlókkal, s a bejáratnál diadalkapuvál díszítettek ki a falu lakosai.

Az ünnepi mise után, melyet Blaskovics Ferenc apátkanonok celebrált, a vendégek körülállták a szobrot. A billédi sváb gazdák dalegylete megszólaltatta a Himnusz. Bartole József üdvözlő beszédét követően Herczeg Ferenc méltatta magyar nyelven a költőt, míg dr. Heinrich Gusztáv az MTA főtitkára német nyelven szónokolt. Szavaltatok hangzottak el Lenau költeményeiből Hicke Antal előadásában, majd Porsche Vilmos zombolyai tanító elszavalta ez alkalomra írt költeményét.

„Miért ünnepeljük mi Lenaut és miért emeltünk neki szobrot?” – tette fel a kérdést Heinrich Gusztáv egyetemi tanár a szoboravatáskor mondott beszédében, majd így folytatta: „Nem hazafiatlan dolgot mívelünk-e, midőn egy német költőt dicsőítünk, aki elszakadt tőlünk, hogy a nagy és gazdag Németország dicsőségét növelje? Elsősorban azért ünnepeljük Lenaut, mert nagy költő volt, és mert a magyar nemzet a nagyot és jelest mindig és mindenütt tudta és tudja méltányolni. De Lenau Miklós-hoz még szorosabb kötelékek fűznek bennünket. Ő e földön született, melyet hazánknak nevezünk és imádunk és egész életében büszke volt arra, hogy ő magyar. Kiérettünk Lenau költészetéből valamit, ami lelkünkkel rokon, ami bennünk, az idegen német hang dacára magyar hangulatot kelt, ami meggyőz bennünket arról, hogy e német költő lelkében volt egy húr, melyet túlzás nélkül magyarnak mondhatunk.”

Az eltelt száz esztendő alatt a szülőhely megőrizte ezt a szobrot. Ma is virágok nyílnak körülötte. A költő mélán néz az időtlen időkbe, búsan, merengőn, úgy ahogyan azt Radnai Béla megálmodta.

PÁLKOVÁCS ISTVÁN

A százéves Lenau emlékmű Csatádon (Lenauheim). Radnai Béla szobrászművész alkotása.

Irodalmi Jelen
Könyvek

IJK

Bíró György, a neves sportoló és érdemes edző életének igaz története ez a könyv. A főhős, akit mindenki „Kutyának” becéz, különös figura. „Egyetlen és megismételhetetlen”, de magában hordozza a kor minden „betegségét”. Ő az a kutya-életű boldog ember, akire hol rámosolyog a szerencse, hol lecsap rá az átkos emberi gyarlóság, hol saját gyengeségeinek verembe esik, s ez utóbbi okozza vesztét. Tar Károly hőségének vallomásai, tizenhét kazetában rögzítve feltárják a korszak fonásait, a sportélet, szűkebb értelemben véve az atlétika kullisszái mögött zajló mesterkedéseket is. A bürokrácia, az örökös helyzetkedés, nyereszkesedés, az irigység, a túlzott politikai megfontoltság, a párt szárnyai alatt kibontakozó úrhatnám léhűtők fölött mond ítéletet. Szava erős és hihető, mert a szakma bolondja, a szép és nyílt küzdelem megszállottja mondja ki az igazat. Iglói-tanítvány ez a kutya-makacs ember, aki vallja, hogy az „atlétika azért lehet szép, mert nyílt, keményen dolgozó emberek vetélkedője”.

Fizessen elő

on-line

az Irodalmi Jelenre!

www.ij.nyugatijelen.com

Kulturális hírek

Sappho új szerelmes verse

Több mint két és fél évezred elteltével, 2005. június 25-én a The Times Literary Supplement közölte Sappho egyik elveszettnek hitt szerelmes versét. A tizenkét soros vers első négy sorát még 1922-ben találták meg egy papirusztekercsen. A vers többi részére a múlt esztendőben bukkantak rá a kölni egyetem kutatói, amikor egy egyiptomi múmia köré csavart másik papirusztekercsen olyan vesszőket fedeztek föl, amelyek illettek az 1922-es töredékhez. Ezek után már lehetővé vált a hiányzó szavak rekonstruálása, s így, kétezer hatszáz esztendővel megírása után, Sappho költeménye ismét napvilágot láthatott.

Török író kapja a Béke-díjat

Orhan Pamuk török íróknak ítéltek idén a német könyvszakma Béke-díját. Az Isztambulban élő író *A fehér kastély*, a *Fekete könyv* és a *Hó* című regényeivel vált híressé. A Német Könyvkereskedők Egyesülete által adományozott díjat és a vele járó 25 ezer eurót az októberi Frankfurteri Könyvvásár zárónapján adják át a Szent Pál templomban.

Kiosztották a Magyar Örökség-díjakat

39. alkalommal adták át a Magyar Örökség-díjakat a Magyar Tudományos Akadémián. Az elismerést 10. esztendeje ítéli oda a Magyar Örökség és Európa Egyesület által felkért bírálóbizottság, amelynek elnöke Hámori József neurobiológus. A kitüntetettek között Csoóri Sándor költő, irodalmi tevékenységéért vehette át a díjat.

Magyar származású a Német Írók Szövetsége élén

Török Imre 1949-ben Egerben született, fiatalon került Németországba. Germanisztikát, tör-

ténelmet és filozófiát tanult, poétikus prózájáról, meséiről, rövid történeteiről és szervező munkájáról ismert.

A német írószövetségnek 1979 óta tagja, országos elnökké választásáig a baden-württembergi tartományi tagozatot is vezette.

Tarbay Dávid kapja az elnöki elismerést

Kiosztották az izraeli elnök által adományozott Elnöki-díjat. Az idei évben egy magyar író is a díjazottak között van.

Tarbay Dávid 1977-ben született Budapesten. 1992-ben édesanyjával ment Izraelbe. Zenei tanulmányokat folytatott, majd a Tel Avivi Egyetem Film és Televízió szakán forgatókönyvírói diplomát szerzett. Magyarul és héberül ír és fordít.

Az elismerésben 1997 óta, évről évre öt héberül publikáló izraeli író vagy költő részesül. A díjakat a következő kategóriákban osztották ki: életmű-díj, vers, nem héberül írt izraeli irodalom, első könyv, valamint első próza kategóriában.

Az Elnöki-díjat Móse Kavactól vehette át az író *Eklipszis* című regényéért.

Negyven kulturális minisztert várnak Budapestre

Bozóki András kulturális miniszter nemrég ült össze az EU-tagállamok nagyköveteivel, valamint a Magyarországon működő külföldi kulturális intézetek vezetőivel, hogy megvitassák a november 17–19. között tartandó konferencia szervezési feladatait.

A tavaly novemberben Berlinben megrendezett *Lelket Európának* című nemzetközi kulturális konferencia után a májusban Párizsban tar-

tott *Rencontres pour l'Europe de la Culture* című tanácskozáson is megerősítették, hogy Budapest lesz a helyszíne a következő ülésnek. A budapesti konferenciát idén harmadik alkalommal rendezik meg, a jövőben pedig Madrid és Varsó városai adnak helyet az eseménynek.

A *Befogadó Európa? Látóhatár 2002* elnevezésű konferencia a kulturális befogadás kérdéskörében az európai integráció és bővítés folyamatait, a társadalom belső kohézióját vizsgálja. A résztvevők megvitatják a kulturális demokrácia különböző megfogalmazásait. A tanácskozáson szó lesz továbbá a társadalmi egyenlőtlenség és a kulturális különbözőségek közötti viszonyról, a kormányzat és a kulturális szektor szerepének újraértelmezéséről.

A november 17. és 19. közötti tanácskozás nem elméleti igényű konferencia. Az Európa különböző tájairól érkező résztvevők többek között olyan gyakorlati eszközök után kutatnak, hogy miképpen tudja a kultúra elősegíteni a társadalmi kohéziót.

Külön plenális ülést szerveznek az európai kultúra jövőbeli vízióival kapcsolatban is. A 2020-as jövőképet a társadalomtudós, a politikus, az író, a fiatal művész szemszögéből ismerhetjük meg.

Az őszi tanácskozás egy hosszabb távú együttműködés része, amelynek záró aktsa egy európai kulturális charta kidolgozása lesz. A találkozók a kulturális identitás egy-egy újabb eleme lesz a vitafórum tárgya: ilyen például az európai filmek támogatásának, az európai műtárgyak internetes leltározásának kérdései.

A részvétel mindenki számára nyitott. A hivatalos regisztráció a nyár végén kezdődik.

További információkat a <http://www.hungarofest.hu/inclusiveeurope/> honlapon találunk az érdeklődők.

MAGYAR NAPLÓ

A MAGYAR ÍRÓSZÖVETSÉG LAPJA

Szerkesztőség: 1062 Budapest, Bajza u. 18.

Tel./Fax.: 342-8768, 413-6672, 413-6673

Postacím: 1406 Budapest, Pf. 15.

E-mail-cím: magynap@hu.inter.net

Honlap: www.magynaplo.hu

A Magyar Napló augusztusi számában a Nyitott műhely vendége Farkas Árpád. Az Európai figyelő a mai sziléziái irodalomból közöl összeállítást. A folyóiratban Kiss Benedek, Oláh János, Tornai József versei, Gyurkovics Tibor prózája szerepelnek. A hatvanéves Kovács Istvánról Görömbei András írt tanulmányt.

HIRDESSZEN

az IRODALMI JELEN -ben
Megrendeléseket a kiadó címén
veszünk fel.

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5;
Irodalmi Jelen Kft.

310085 Arad, Eminescu utca
55-57. szám,

e-mail: ij@nyugatijelen.com tel.: 0040/
257/280-751, 0040/257/280-596 (fax)
Occident Média Kft.

Az IRODALMI JELEN REGÉNYPÁLYÁZATA

Az Irodalmi Jelen irodalmi havilap pályázatot hirdet magyar regény megírására. A pályázatra, témától függetlenül, minden magyar nyelven írt regény benyújtható, amely még nem jelent meg nyomtatásban és közlési jogával más intézmény nem rendelkezik. A beküldött pályamű terjedelme legfeljebb 600 ezer karakter (leütés) lehet.

I. díj: 20 000 USA dollár

II. díj: 10 000 USA dollár

III. díj: 5 000 USA dollár

A fentiekén kívül három pályázati mű egyenként 1666 USA dolláros különdíjban részesül.

A díjtételek oszthatatlanok, de a bírálóbizottságnak jogában áll, minőségi okokból, egyes díjakat nem kiadni. A díjazott művek kizárólagos publikálási joga 8 évig az Irodalmi Jelen illeti meg, amely azokat az Irodalmi Jelen Könyvek sorozatban jelenteti meg.

Beküldési határidő: 2005. november 30. (postabélyegző dátuma). A beérkezett pályaműveket neves megbízott iro-

dalmárok bírálják el, 2006. április 30-ig. Ezután kerül sor – közjegyző jelenlétében – a jeltek feloldására és a hivatalos eredményhirdetésre. A díjakat ünnepélyes keretek között 2006. májusában adják át Aradon.

A pályázat jelíges: az író nevét, címét, elérhetőségeit külön lezárt borítékban kell a pályaműhöz mellékelni. A jogi félreértések elkerülése végett a pályázónak ugyanabban a borítékban mellékelnie kell az Irodalmi Jelen honlapjáról (www.ij.nyugatijelen.com) letölthető, aláírt nyilatkozatot is. A pályamunkákat kizárólag *Regénypályázat* feliratú postai küldeményként lehet az Irodalmi Jelen címére (310085 Arad, str. Eminescu nr. 55-57., Románia) eljuttatni. A művet CD-re rögzítve (Word formátumban) fogadjuk el, amelyhez mellékelni kell a 2 példányban kinyomtatott szöveget is. A begépelésre a pályázat kiírójának nincs lehetősége, a kinyithatatlan CD a pályamunka kizárását vonja maga után.

Az elismerésben nem részesült pályamunkák kéziratát nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Az Irodalmi Jelen kiadója

Irodalmi Jelen Könyvek

IJK

Eszteró István Egy könnyű garni

Az alkotói reneszánszát élő temesvári költő kötete, *Egy könnyű garni*, ha lehet, még érdekesebb a tavaly megjelentnél (*Gondolatok a hölgytárban*, 2004). A költészet mesterfogásait birtokló formaérzék, játékoság, elegancia és méltóság sugárzik a versekből, amelyek korhatár nélkül szólítják meg a versolvasót, fiataltól a legidősebbig.

IRODALMI JELEN

Kiadja az Irodalmi Jelen Kft.

és az Occident Média Kft.

Igazgató: Szóke L. Mária

Szerkesztőség és kiadó: 1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55-57. szám,

tel.: 0040/257/280-751, 0040/257/280-596 (fax),

<http://ij.nyugatijelen.com>, ij@nyugatijelen.com.

ISSN: 1584-6238

Előfizetés hat hónapra: 1006 Ft/ 10 (100 000) lej/ 2,50 €

+ kézbesítési díj

egy évre: 2012 Ft/ 18 (180 000) lej/ 5 € + kézbesítési díj

Munkatársak: Böszörményi Zoltán főszerkesztő, Nagyálmós Ildikó felelős szerkesztő, Orbán János Dénes (Vers), Mészáros Sándor, Pongrácz P. Mária (Próza), Elek Tibor (Kritika), Karácsonyi Zsolt (Film, Színház), Irházi János (Interjú), Faludy György, Szócs Géza, Kukorelly Endre (Főmunkatársak). Olvasószerkesztő: Gáll Attila; Lapszerkesztő: Bege Magdolna

Magyarországon előfizethetnek, illetve információt kérhetnek a következő telefonszámon: 0036-1 3033443, vagy a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail címen.

Megrendelhető Romániában a következő postai katalógusszámok szerint: Temesvári Regionális Postaigazgatóság – 13215; Kolozsvári Regionális Postaigazgatóság – 14128; Brassói Regionális Postaigazgatóság – 1 hónapra: 15034, 6 hónapra: 215034, 1 évre: 315034.

Anyagaink utánköltsége csak a forrás megjelölésével. Eddig nem közölt írásokat fogadunk csak el.

Ez a lapszám 20 900 példányban jelent meg.

Hirdetéseket
a kiadó címén veszünk fel.

Kulturális hírek

E-MIL-tábor Zetelakán – negyedszerre

Idén augusztus 18–21. között szervezi meg az Erdélyi Magyar Írók Ligája a negyedik zetelaki írótabort. A programtervezet szerint augusztus 18-án, csütörtökön este nyolckor tábornító ünnepséggel indul a rendezvény, 19-én, pénteken délelőtt 11-kor *Romániai magyar irodalom 1945–1970* címmel Láng Gusztáv, Kántor Lajos és Domokos Géza tart előadást, 17 órakor L. Simon László bemutatja a *Munkás, paraszt, értelmiség* című antológiát.

18.30-kor *Önszerveződés, önrendelkezés* – Mátis Jenő, az EMNT jegyzője, az RMDSZ Kolozs megyei tanácsosa előadása következik.

Vacsora után este kilenckor Lakatos Róbert és Bálint Arthur filmjeit vetítik le.

Szombaton 11-kor a középiskolai tankönyvkiadásról, az irodalom felsőszintű oktatásáról tart előadást Csutak Judit, Grendel Lajos és Fried István, délután 5 órakor az erdélyi könyvterjesztés jelenlegi helyzetéről Koós Ferenc, Bencze Tibor, Káli Király István, Imre Attila, Szávai Géza, Balázs F. Attila tanácskozik.

Fél hétkor teremfoci, este tíztől *Műzsák éjszakája* – felolvasás, disznólkodás, dínomdánom, s ami belefér.

Vasárnap reggeli, kibékülés, hazautazás.

A kultúra veszélyeztetett sajkájában

(Turcsány Péter nyílt levele az irodalmi és kulturális folyóiratok főszerkesztőjéhez)

Kedves Főszerkesztő-társak!

A PoLiSz folyóirat által szervezett VII. Kárpát-medencei Keresztkötődések Konferencia agárdi tanácskozásán született meg a gondolat, nem először, hogy mi, folyóirat-szerkesztő irodalmárok, történészek és művészek sem figyelünk eléggé egymás munkáira. Ritkán veszünk részt egymás rendezvényein, s így nagy a veszély, hogy szilánkjaira hullva nem tud megfelelően felerősödni a magyar írótszázadok értékteremtő tábora. Mindez a dinamizáló EU-kapcsolatok idején a demarkációs határvonalal

maig elválasztott magyar kultúra önszerveződési erőtlenségére, érdekérvényesítési hiányosságaira utal.

Ismerjük meg önmagunkat – sóhajthatunk fel, úgy görögösen. Nagyon szeretnénk, ha mindenféle egyetemesi játékot mellőzve a különböző szerkesztési csoportok között „rég-új beszéd-mód” terjedne el: egymás lapjainak ismerete alapján valódi értékviták és izléscsiszoló kritikai élet alakulhatna ki.

Igy született meg azon elhatározásunk, hogy a PoLiSz havilap 2005 júniusi számától kezdődően megküldjük szerkesztőségüknek a lapunkról szóló rövid összefoglalót, s számaink egy-egy példányát. Ugyanakkor folyamatosan el fogjuk juttatni a Kráter Műhely Egyesület kulturális körlevelét is, e-mail formájában.

A kultúra veszélyeztetett sajkájában evezünk mindannyian. Szeretettel vennénk, ha társszerkesztőink is hozzánk hasonlóan biztosítanák számunkra lapjuk megküldését!

Reményeink szerint egy majdani főszerkesztői tanácskozás válhatna olyan fórummá, ami a korábbi érdekérvényesítő kezdeményezéseknél eredményesebben fogalmazná meg az irodalmi, kulturális lapok létjogosultságát és igényeit.

Pomáz, 2005. július 1.

Turcsány Péter, a PoLiSz főszerkesztője

Elhunyt Claude Simon

Renaud Donnedieu de Vabres francia kulturális miniszter július 9-én jelentette be, hogy Claude Simon Nobel-díjas francia író 91 éves korában elhunyt. 1985-ben kapta meg a Nobel-díjat, s azóta francia író még nem részesült ebben a magas kitüntetésben. Claude Simon Alain Robbe-Grillet és Nathalie Sarraute mellett a „nouveau roman” mozgalom kiemelkedő alakjaként több mint húsz regényt írt.

Halála július 6-án következett be, de a hírt csak azután hozták nyilvánosságra, miután az író szűk családi körben eltemették. Claude Simon jelentősen hozzájárult a második világháború utáni francia próza megújításához – mondta méltató beszédében a kulturális miniszter –, nem csupán sajátos elbeszélői stílusával, de azzal az egyéni és mélyen megindító ábrázolási móddal is, ahogyan a háborúktól és erőszaktól szenvedő 20. századot megjelenítette műveiben, például

A szél (1957) vagy *A flamandok utcája* (1960) című regényeiben.

Magyarországra kerül a Gara-hagyaték

Rövidesen Magyarországra, az Illyés Alapítvány archívumába kerül a Párizsban élt műfordító-író Gara László irodalmi hagyatéka. A francia-magyar irodalmi és művészeti kapcsolatok szempontjából igen nagy értékkel bíró dokumentumok a párizsi Egyetemközi Magyarságkutató Központ /Université Paris III – La Nouvelle Sorbonne – CIEH/, a Párizsi Magyar Intézet és az Illyés Alapítvány együttműködésének köszönhetően kerülnek Gara László szülőföldjére.

Gara László /1904-1966/ műfordító, író és publicista 1924-ben érkezett Párizsba. Újságíróként dolgozott, valamint – a magyar irodalom iránti szenvedélyes elkötelezettségének első megnyilvánulásaként – francia nyelvű magyar költészeti antológiát szerkesztett 1927-ben. 1945-től 1952-ig az MTI párizsi tudósítója volt, azonban visszahívták s utána nem engedték vissza: francia családját csak 1956-ban láthatta újra. Haláláig az Irodalmi Újság munkatársa volt.

Balassi- emlékszoba Kékkőn

Balassi Bálint- emlékszoba nyílt a szlovákiai Kékkő várában. A magyar reneszánsz legnagyobb alakja előtt tisztelgő állandó tárlatot a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum állította össze. A szervezésben közreműködött a magyar és a szlovák kulturális

Egy lap a könyvek világáról – egy lap világunk könyveiről

Interjúk – szemlék – kritikák – újdonságok – hírek

KÖNYVPIAC

A július-augusztusi szám tartalmából

Elek Tibor Rakovszky Zsuzsa új könyvéről

Interjú Czigány Lóránttal

Tandori Dezső állandó rovata

Kritikák, recenziók a könyvheti könyvekről

Kapható a könyvkereskedésekben, a hírlapárusoknál, valamint a Kaiser's és az Interspar üzleteiben

www.ujkonyvpiac.hu

minisztérium. A Felvidéken született Balassi Bálint életének nagy részét az egykori Észak-Magyarország váraiban töltötte és 1593-ban maga is részt vett a kékkői vár ostromában.

Lapszámunk szerzői

Bacher Iván – 1957-ben született Budapesten, prózaíró. Kötetei: *A zongora helye, Kutya Mandovszky, Hogyan kell a nőkket bánni.*

Balázs Imre József – 1976-ban született Székelyudvarhelyen. Költő, kritikus, a BBTE Bölcsészkarának adjunktusa, a Korunk szerkesztője. Legutóbbi kötete: *Humor az avantgárdban és a posztmodernben* (2004, Selyem Zsuzsával közösen).

Bedecs László – 1974-ben született Budapesten, 1998-ban az ELTE-n magyar szakán, a Miskolci Egyetemen filozófia szakán szerzett diplomát. Az MTA könyvtárának munkatársa. Kötete: *A példának oka* (2003)

Bencsik Orsolya – 1985-ben született a délvidéki Bácskapolján. Jelenleg az SZTE-BTK filozófia szakos hallgatója.

Bíró Gyula – 1979-ben született, Berettyóújfaluban tanár. Kötete: *Az eldobott ország* (2002 Balogh Gyulával közösen).

Bogdán László – 1948-ban született Sepsiszentgyörgyön, író, újságíró, szerkesztő számtalan kötete jelent meg, több irodalmi kitüntetéssel jutalmazták, legutóbb Déry-díjat kapott.

Bozsi Péter – 1963-ban született Csantavéren. Költő, prózaíró, az EX Symposion felelős szerkesztője.

Cseke Róbert – 1980-ban született Járán (Kolozs megye). A Babeş-Bolyai Tudományegyetem hallgatója.

Dankuly Csaba – 1971-ben született Marosvásárhelyen. A BBTE filológia szakán végzett 1999-ben. Kötete: *Egyfajta edzés* (1999).

Ferenczy Aba Sámuel Amadé – 1987-ben született Székelyudvarhelyen. A Tamási Áron Gimnázium diákja.

François Bréda – 1956-ban született Déván, költő, író, műfordító, kritikus. Legutóbbi kötete: *Golanía magna* (2005).

Gömöri György – 1934-ben született Budapesten. Angliában él. Legutóbbi kötete: *A tél illata* (2003).

Fekete Richárd – A Pécsi egyetem hallgatója.

Füzi László – 1955-ben született Lövön. Irodalomtörténész, kritikus, a Forrás című folyóirat főszerkesztője. Legutóbbi kötete: *A semmi közelében* (2003).

Kovács András Ferenc – 1959-ben született Szatmárnémetiben, József Attila-díjas költő, író, szerkesztő, akinek munkásságát számtalan díjjal, kitüntetéssel jutalmazták. Első kötete 1983-ban jelent meg.

Keresztesi József – 1970-ben született Egerben. Kritikus, a Jelenkor folyóirat szerkesztője.

Kőrösi Zoltán – 1962-ben született Budapesten. Számos irodalmi díjjal jutalmazták. Legutóbbi könyve: *Budapest, nőváros* (2004).

László Noémi – 1973-ban született Kolozsváron, költő. Legutóbbi kötete: *Százegyetem* (2004).

Mann Lajos – 1931-ben született Tiszaörvényen. Végzettsége dramaturg. Eddig két műfordítás-kötete jelent meg. A *Ki zörög itt?* (1989) százötven angol gyermekverset, *A lovag meg az ibolya* (1999) pedig Hans Sachstól harminchárom farsangi komédiát tartalmaz.

Márkus Béla – 1945-ben született Bükkaranyoson. Irodalomtörténész, kritikus, a Debreceni Egyetem tanára. Legutóbbi kötete: *Külön sors – külön irodalom* (2003).

Muszka Sándor – 1980-ban született Kézdivásárhelyen. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem másodéves szociológia-

antropológia szakos hallgatója. Verseit a Helikon és a Kapu közölte.

Nagy Abonyi Árpád – 1965-ben született. Kötete: *Tükörcelek* (2003). A Vajdaságban és Hollandiában él.

Papp Endre – 1967-ben született Szeghalmon, kritikus, a Hítel című folyóirat szerkesztője. Legutóbbi kötete: *Névjegyen II.* (2004).

Pálkóvács István – 1947-ben született Dettán (Temes megye), vegyészmérnök, helytörténész. Több tanulmánya jelent meg kötetben és folyóiratokban. A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Egyesület Temes megyei elnöke, Temesváron él.

Pályi András – 1942-ben született Budapesten, író, műfordító, 2005. januárjáig az egeri Gárdonyi Géza Színház dramaturgja, azóta nyugdíjas. József Attila-, Füst Milán- és Krúdy-díjas. Legutóbbi kötete: *Múlás és maradás* (2004).

Pécsi Györgyi – 1958-ban született Zalaszentgróton. Irodalomtörténész, kritikus, az Új Könyvpiac főszerkesztője. Legutóbbi kötete: *Olvasáspróbák 2* (2003).

Rátonyi Csaba – 1983-ban született Budapesten. Prózaíró. Jelenleg az ELTE hallgatója.

Székely Csaba – 1981-ben született Marosvásárhelyen. A Hét szerkesztője. Kötete: *Írók a ketrechen* (2004).

Simó Márton – 1963-ban született Uríkányban. Vállalkozó, az Erdélyi (könyv) Műhely szerkesztője. Legutóbbi kötete: *Bozgor* (2004).

Tóth László – 1949-ben született Budapesten, költő, író, szerkesztő, az Ister Kiadó vezetője. Legutóbbi kötete: *Átváltozás, avagy az „itt” és az „ott”* (2003).

Varga Melinda – 1984-ben született Gyergyószentmiklóson. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem hallgatója.